

RAPPORT

Natuurtoets Groot Onderhoud vaarwegen 2023-2026

Toetsing in het kader van de Wnb

Klant: Provincie Overijssel

Referentie:BI7549-WM-RP-221004-1015

Status: 01

Datum: 4 oktober 2022

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Postbus 151
6500 AD Nijmegen
Water & Maritime
Trade register number: 56515154

+31 88 348 70 00 **T**
reception.ams-en@nl.rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Natuurtoets Groot Onderhoud vaarwegen 2023-2026

Referentie: -/-
Status: 0.2/Concept
Datum: 4 oktober 2022
Projectnaam: Groot onderhoud vaarwegen Overijssel
Projectnummer: BI7549
Auteur(s):

Opgesteld door: Timon de Wolf

Gecontroleerd door: Arne Kijk in de Vegte

Datum: 4 oktober 2022

Goedgekeurd door:

Datum:

Classificatie

Projectgerelateerd

Behoudens andersluidende afspraken met de Opdrachtgever, mag niets uit dit document worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt of worden gebruikt voor een ander doel dan waarvoor het document is vervaardigd. HaskoningDHV Nederland B.V. aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor dit document, anders dan jegens de Opdrachtgever. Let op: dit document bevat mogelijk persoonsgegevens van medewerkers van HaskoningDHV Nederland B.V.. Voordat publicatie plaatsvindt (of anderszins openbaarmaking), dient dit document te worden geanonimiseerd of dient toestemming te worden verkregen om dit document met persoonsgegevens te publiceren. Dit hoeft niet als wet- of regelgeving anonimiseren niet toestaat.

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doel	2
1.3	Werkwijze	3
2	Plangebied en geplande ingreep	5
2.1	Plangebied	5
2.2	Geplande ingreep	7
3	Gebiedenbescherming Wnb: Natura 2000-gebieden	8
3.1	Werkwijze onderzoek naar wettelijk beschermde gebieden	8
3.2	Ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden	8
3.2.1	Habitattypen	10
3.2.2	Habitatsoorten	13
3.2.3	Broedvogels	16
3.2.4	Niet-broedvogels	16
3.3	Storingsfactoren en effectenbeoordeling	16
3.4	Conclusie wettelijk beschermde gebieden	18
4	Voorkomen beschermde soorten Wnb	20
4.1	Vaatplanten	21
4.2	Zoogdieren	21
4.2.1	Grondgebonden zoogdieren	21
4.2.2	Vleermuizen	23
4.3	Broedvogels	23
4.4	Vissen	24
4.5	Reptielen en amfibieën	24
4.6	Ongewervelden	25
4.6.1	Libellen	25
4.6.2	Dagvlinders	26
4.6.3	Weekdieren	27
4.7	Samenvatting voorkomen	27
4.8	Effectbeoordeling op beschermde soorten van de Wnb	30
4.8.1	Grondgebonden zoogdieren	30
4.8.2	Vleermuizen	30
4.8.3	Broedvogels	31
4.8.4	Vissen	31
4.9	Mitigerende maatregelen	31
4.10	Conclusie	36

5	Bronnen	38
A1	Wettelijk kader	39
	Soortbescherming	39
	Verbodsbepalingen	39
	Ontheffings- en vrijstellingsmogelijkheden	40
	Mitigerende maatregelen	41
	Zorgplicht soortenbescherming	41
	Natura 2000	41

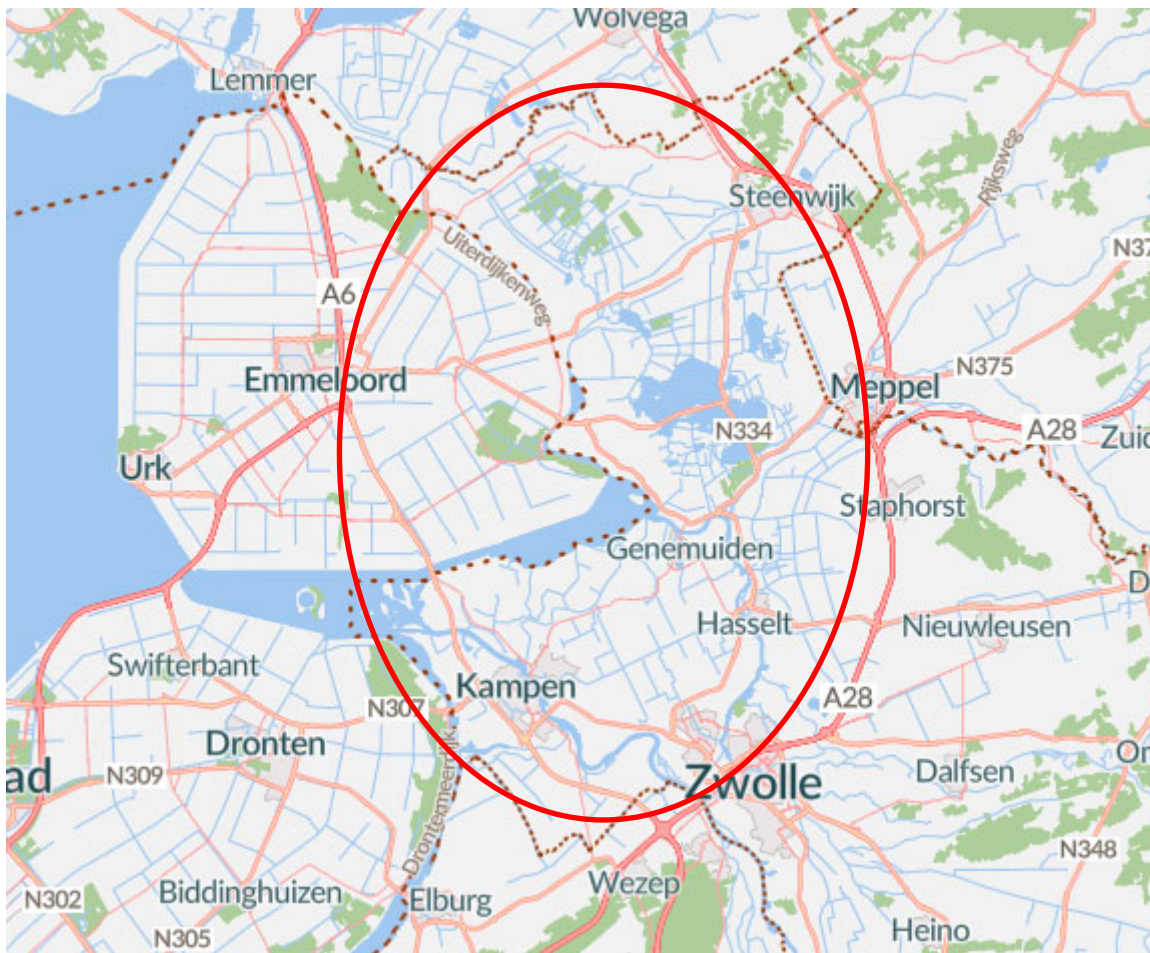
1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De provincie Overijssel is voornemens om als onderdeel van het raambestek 'WK-2022-06 Groot onderhoud 2022-2026' delen van de oeverconstructies (hierna genoemd beschoeiingen) langs een aantal vaarwegen in het noordwestelijk deel van de provincie te vervangen. Op enkele plaatsen waar nog geen beschoeiing aanwezig is, wordt mogelijk een onderwaterbeschoeiing aangebracht. De locaties van het groot onderhoud zijn op dit moment nog niet bekend maar vinden plaats in de onderstaande vaarwegen:

- V01 (kanaal Beukers – Steenwijk)
- V02 (kanaal Steenwijk – Ossenzijl)
- V03 (de Lende)
- V04 (de Lende)
- V05 (Ossenzijlersloot – Kalenbergergracht)
- V06 (Steenwijkerdiep)
- V07 (Blokzijl)
- V08 (Arembergergracht)
- V09 (Ganzendiep)
- V80 (Reevediep)

Het repareren en vervangen van de beschoeiing wordt gezien als een groot onderhoud. Voor de uitvoering van groot onderhoud is het noodzakelijk om de mogelijke effecten op beschermde soorten en gebieden in beeld te brengen en eventueel maatregelen te treffen of een ontheffing dan wel vergunning aan te vragen in het kader van de Wet natuurbescherming. Deze rapportage beschrijft de mogelijke effecten van de te vervangen of nieuw aan te leggen oeverbeschoeiing op beschermde soorten en instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden. In een eerder stadium zijn soortgelijke werkzaamheden in de betreffende vaarwegen al getoetst (Royal HaskoningDHV 2017). Het verschil met de toetsing uit 2017 is dat de locaties van de werkzaamheden in de vaarwegen toen grotendeels wel bekend was. Omdat het in deze toetsing om dezelfde vaarwegen en type werkzaamheden gaat, is deze toets uit 2017 gebruikt als basis voor deze Natuurtoets vaarwegen 2023-2026

Figuur 1-1: Globale ligging van het plangebied.

1.2 Doel

Het doel van deze rapportage is het in kaart brengen van de mogelijke/ te verwachten effecten op beschermde soorten en natuurgebieden (Natura 2000-gebieden) door de werkzaamheden. Voor het soortendeel van de Wnb wordt een quickscan uitgevoerd. Hierbij worden de risico's met betrekking tot beschermde soorten in kaart gebracht. De quickscan betreft geen gerichte inventarisatie van soorten; het brengt in de eerste plaats in beeld welke soorten te verwachten zijn op basis van habitatgeschiktheid. Dit wordt gedaan op basis van al beschikbare gegevens, de veldbezoeken uit 2017 en een landschaps-ecologische interpretatie van de gegevens.

Voor het gebiedsbeschermingsdeel van de Wnb (Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen) wordt een voortoets uitgevoerd. Uit de voortoets zal blijken of er kans is op (significant) negatieve effecten. Wanneer significant negatieve effecten niet uit te sluiten zijn op basis van deze voortoets, is nader onderzoek nodig. Omdat er geen sprake is van bestemmingswijzigingen is een toetsing aan het nee, tenzij-regime van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) niet aan de orde.

Deze rapportage geeft dus antwoord op de vraag of negatieve effecten (kunnen) optreden ten aanzien van onder de Wnb beschermde soorten en gebieden, als gevolg van de vervanging/realisatie van de beschoeiingen. Indien effecten niet uit te sluiten zijn wordt aangegeven:

- hoe deze voorkomen of verminderd kunnen worden;
- of vervolgonderzoek en/of ontheffing van de Wnb nodig is voor één of meerdere soorten;
- welke vervolgonderzoeken en procedures noodzakelijk zijn (Wnb-gebiedsbescherming).

1.3 Werkwijze

Het bevoegd gezag (Provincie Overijssel) verlangt dat uit het natuurwaardenonderzoek duidelijk wordt welke beschermde soorten in het plangebied leven, wat de functie van het gebied is voor de soort(en), in hoeverre deze (mogelijk) wordt aangetast door de voorgenomen werkzaamheden en welke mitigerende maatregelen worden uitgevoerd om de functionaliteit van het gebied voor soorten te behouden. Daarom is het volgende stappenplan gevolgd.

Stap 1: Inventarisatie van mogelijk aanwezige beschermde soorten en beschermde habitattypen, -soorten en vogels

Om een indruk te krijgen van het voorkomen van beschermde dieren en planten in het plangebied en omgeving is een bureaustudie uitgevoerd. Hierbij zijn de beschikbare bronnen geraadpleegd op het mogelijk voorkomen van beschermde soorten. Dit betreft met name de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF, geraadpleegd op 29 september 2022), openbaar beschikbare verspreidingsinformatie (o.a. zoogdiervereniging, Provincie Overijssel) en de al eerder opgestelde rapportage van Royal HaskoningDHV (2017). Voor de Natura 2000-gebieden is in beeld gebracht welke natuurwaarden, waarvoor de Natura 2000-gebieden Weerribben en De Wieden zijn aangewezen, in de omgeving van de ingreep aanwezig zijn. Met behulp van Street Smart is een eerste indruk gekregen van de vaarwegen (het plangebied).

Stap 2: Vaststelling van de voorgenomen werkzaamheden en de effecten

Om vast te stellen of de activiteit effect heeft op beschermde natuur, is een beknopte analyse gemaakt van de voorgenomen werkzaamheden van het project en de mogelijke effecten daarvan op de beschermde natuurwaarden die (mogelijk) aanwezig zijn in het gebied. Daarbij zijn ook de verwachte storingsfactoren (waaronder verstoring, ruimtebeslag e.d.) in aard, ruimte en tijd in beeld gebracht.

Stap 3: Beschrijving van de effecten op beschermde soorten en leefgebieden

Middels een analyse van de storingsfactoren uit stap 2 en de verspreiding en ligging van beschermde soorten en natuurwaarden (in tijd en ruimte) in het plangebied uit stap 1, is een beschrijving van de effecten van de geplande ingreep gemaakt. Hierbij is aangegeven in hoeverre de verstoringfactoren en gevoeligheid van aanwezige natuurwaarden overlappen (in omvang, ruimte en tijd). Vervolgens is beoordeeld of de ingreep (mogelijk) leidt tot:

- overtreding van de verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van beschermde soorten;
- (significant) negatieve effecten ten aanzien van de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden;

Het juridische beoordelingskader staat weergegeven in Bijlage A1.

Stap 4: Voorstellen van mitigerende maatregelen

In deze stap zijn maatregelen voorgesteld die negatieve effecten voorkomen of zoveel mogelijk beperken.

Stap 5: Conclusie

In deze stap is bepaald of het waarschijnlijk is dat het project in het licht van de wet- en regelgeving ten aanzien van beschermde natuurwaarden doorgang kan vinden. Er worden vervolgstappen aanbevolen om het project doorgang te kunnen laten vinden.

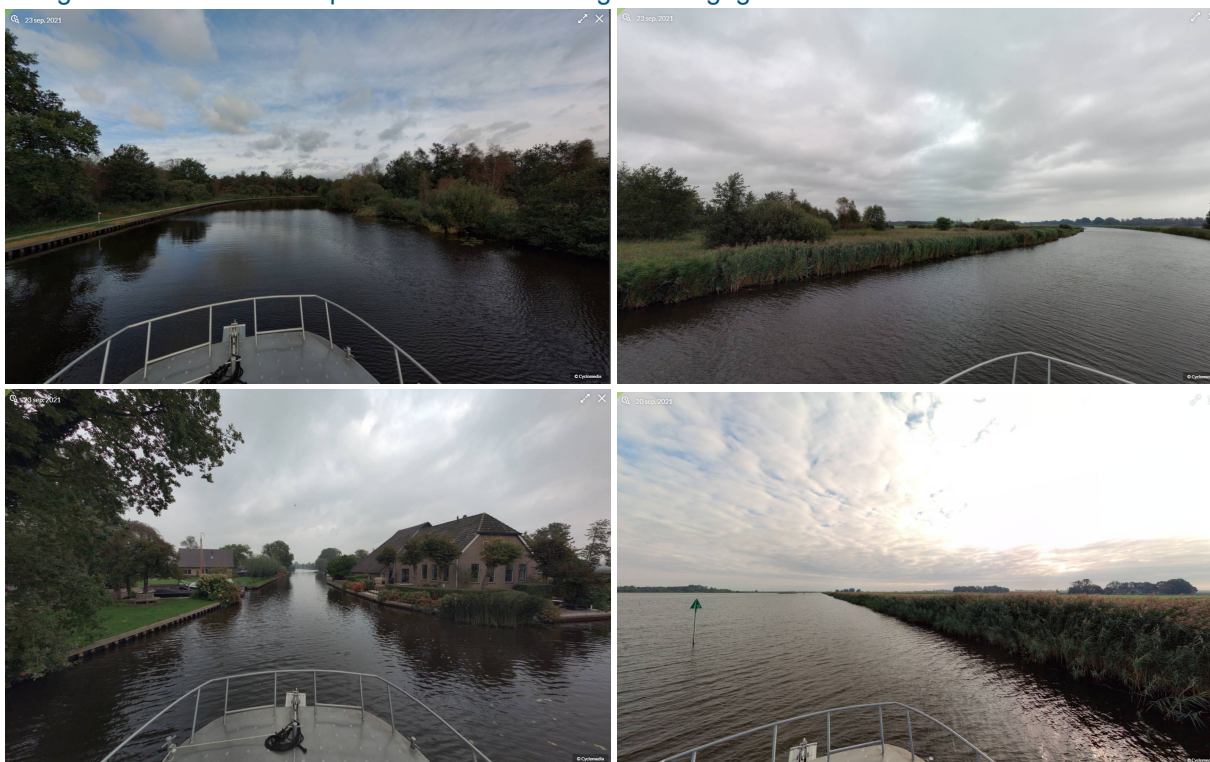
2 Plangebied en geplande ingreep

2.1 Plangebied

Het plangebied (zie figuur 1.1) bestaat uit oevers van vaarwegen en de directe omgeving hiervan. De oevers zijn gelegen in noordwest Overijssel. Deze zijn bestaan grotendeels uit beschoeide oevers langs korte grasbermen, fietspaden en particuliere erven. Soms is de beschoeiing gelegen langs een natuurlijke oever. De te vervangen beschoeiingen van de vaarwegen liggen gedeeltelijk in de Natura 2000-gebieden Weerribben en De Wieden. Vooral de trajecten langs de vaarwegen V01, V02, V05 en V07-V09 liggen grotendeels in Natura 2000-gebied. De natuurtoets heeft betrekking op de volgende vaarwegen:

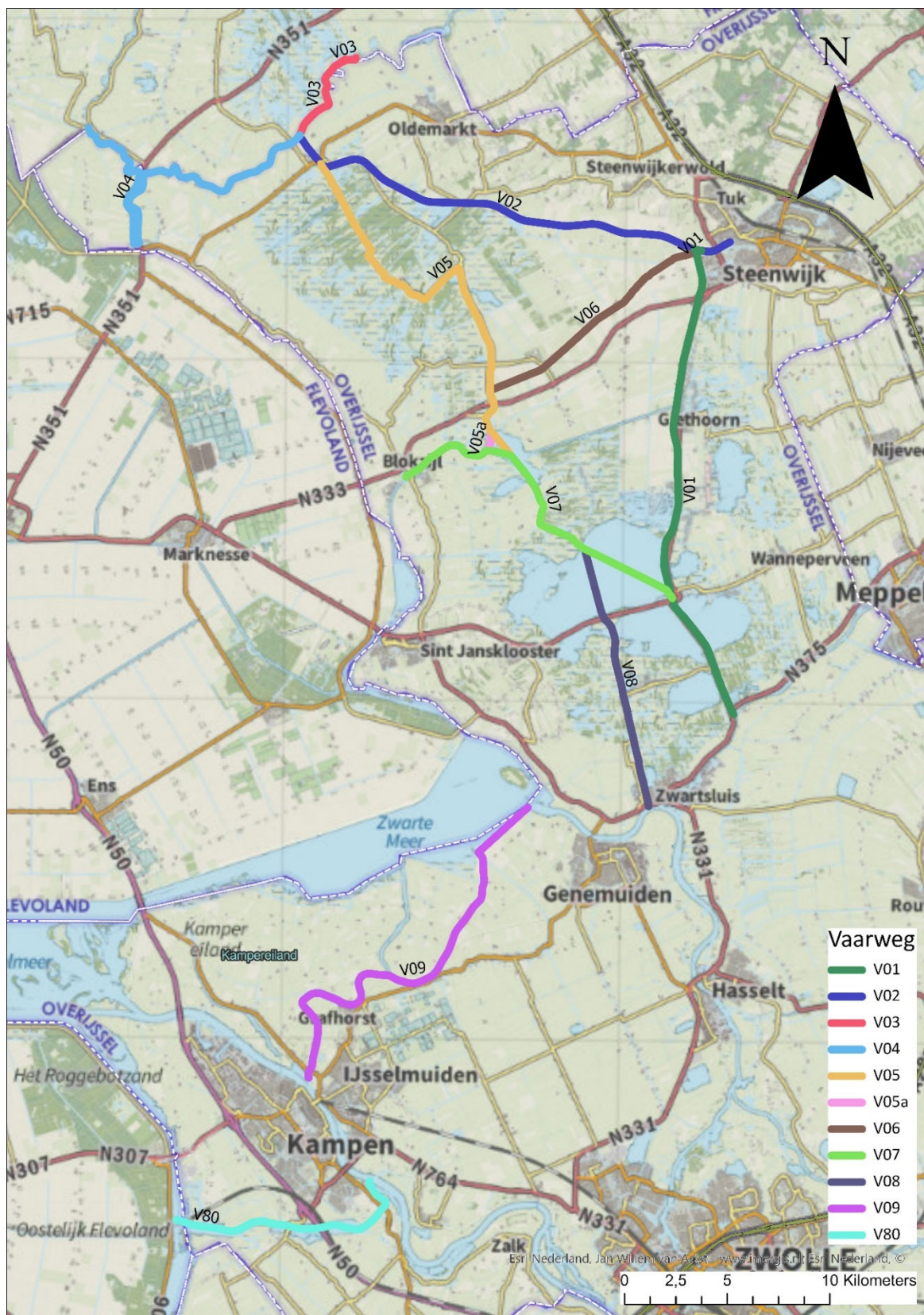
- V01 (kanaal Beukers – Steenwijk)
- V02 (kanaal Steenwijk – Ossenzijl)
- V03 (de Lende)
- V04 (de Lende)
- V05 (Ossenzijlersloot – Kalenbergergracht)
- V06 (Steenwijkerdiep)
- V07 (Blokzijl)
- V08 (Arembergergracht)
- V09 (Ganzendiep)

In Figuur 2-1 is een sfeerimpressie van de vaarwegen weergegeven

Figuur 2-1: Sfeerimpressie watergangen (Foto's: Cyclomedia)

In Figuur 2-2 zijn de locaties van de vaarwegen weergegeven.

Figuur 2-2: Locatie van de vaarwegen. Ter plaatse van V80 zijn in dit bestek geen onderhoudswerkzaamheden voorzien. Deze vaarweg wordt derhalve buiten beschouwing gelaten.

2.2 Geplande ingreep

De voorgenomen werkzaamheden bestaan uit het vervangen van delen van de aanwezige beschoeiing. Er zullen voornamelijk bestaande beschoeiingen worden vervangen of gerepareerd; plaatselijk worden nieuwe onderwaterbeschoeiingen geplaatst op plekken waar nu geen beschoeiing is. De te vervangen beschoeiingen staan gedeeltelijk in kades die grenzen aan bewoonde percelen of openbare infrastructuur, maar grenzen ook aan natuurlijke oevers. De werkzaamheden vinden overdag plaats (van 07.00 tot 19.00 uur). De huidige en nieuwe beschoeiingen bestaan uit verschillende typen.

Type 1a	paal-paal beschoeiing zonder dekplank en de gording net boven waterlijn (laag)
Type 1b	paal-paal beschoeiing met dekplank en gording bovenaan de paal (hoog)
Type 2	paal-paal beschoeiing met gording (van naaldhout) volledig onder water. h.o.h. 5m steekt een paal 10 cm boven de waterlijn uit.
Type 3	paal-schot beschoeiing met gording en dekplank: palen h.o.h. 0,50 m, schot 2,50 m hoog
Type 4	betonnen damplanken (met of zonder verankering)

Het is nog niet bekend waar en aan welke kant van de vaarweg de beschoeiing geplaatst wordt. Ook verschilt het type te plaatsen beschoeiing per locatie.

Er dient achter de nieuwe beschoeiing een werksleuf gegraven te worden. Dit graafwerk gebeurt vanaf een vlot of werkboot op het water. Er is werkruimte nodig voor zowel het graven van de sleuf (ca. 1 á 1,5 m breed) als het tijdelijk kunnen deponeren van de vrijgekomen grond.

Om werkruimte te creëren dient de oever plaatselijk te worden ontdaan van vegetatie.

Bij het vervangen van de beschoeiing is het mogelijk dat delen van de oever instorten of afkalven. De eventuele hierdoor ontstane gaten achter de nieuwe beschoeiing worden opgevuld met nieuw te leveren zand. De werkzaamheden vinden plaats vanaf de waterzijde, vanaf een werkboot of ponton. Alleen de maai- en snoeiwerkzaamheden vinden mogelijk deels plaats vanaf het land. Hierbij beperkt de inzet zich tot handgereedschap. Er vindt geen betreding plaats van Natura 2000-gebied met zwaar materieel.

Het is nog niet bekend in welke periode van het jaar de werkzaamheden gaan plaatsvinden.

3 Gebiedenbescherming Wnb: Natura 2000-gebieden

In dit hoofdstuk is beschreven of in de nabijheid van het plangebied wettelijk beschermde gebieden (Natura 2000-gebieden) zijn gelegen en wordt beoordeeld of storingsfactoren kunnen optreden (voortoets). Daarnaast zijn de benodigde vervolgstappen beschreven.

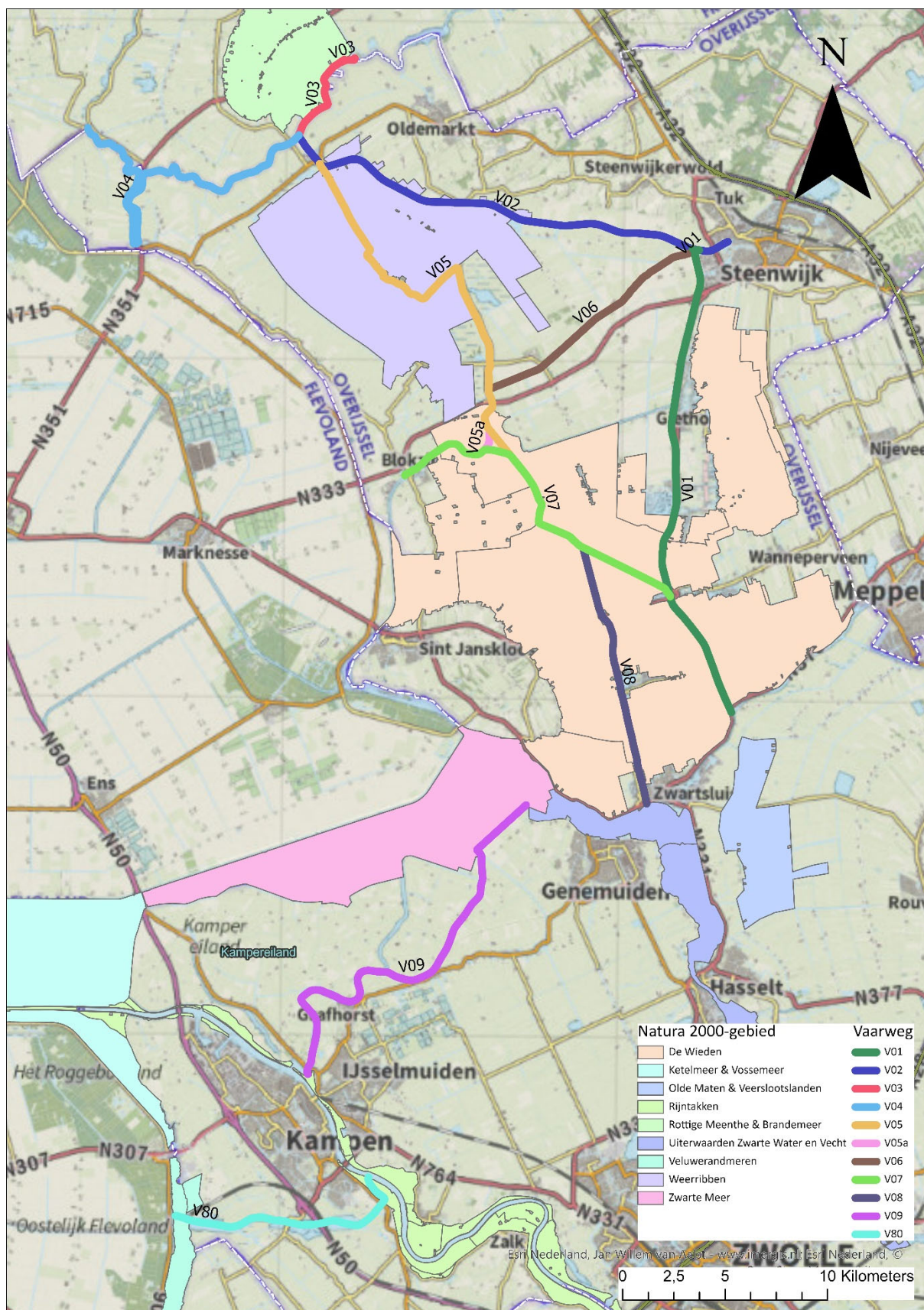
3.1 Werkwijze onderzoek naar wettelijk beschermde gebieden

Om na te gaan welke wettelijke beschermde Natura 2000-gebieden in de omgeving van het plangebied zijn gelegen, is de Atlas Leefomgeving van de Rijksoverheid geraadpleegd (Ministerie van LNV, 2021a). Vervolgens is op basis van expert judgement een inschatting gemaakt van de effecten van de geplande ingreep in relatie tot de omliggende Natura 2000-gebieden. Dit is beoordeeld aan de hand van de storingsfactoren zoals geformuleerd in de zogenoemde Effectenindicator (Ministerie van LNV, 2021b). Vervolgens is nagegaan of en in hoeverre enige relatie te verwachten is tussen de effecten vanuit de voorgenomen ingreep en de onder de Wnb geformuleerde instandhoudingsdoelen van in deze omgeving liggende Natura 2000-gebieden.

3.2 Ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden

Het plangebied loopt door en nabij verschillende Natura 2000-gebieden. Het betreft De Wieden, Ketelmeer & Vossemeer, Olde Maten & Veerslootslanden, Rijntakken, Rottige Meenthe & Brandemeer, Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht, Veluwerandmeren, Weerribben en Zwarte Water (zie Figuur 3-1). De Natura 2000-gebieden zijn aangewezen als Vogelrichtlijn- (VR) en Habitatrichtlijngebied (HR). Andere Natura 2000-gebieden liggen op meer dan 10 km afstand van het plangebied. (zie Figuur 3-1).

Het plangebied doorkruist alleen de Natura 2000-gebieden de Wieden, Weerribben en Zwarte Meer. Gezien de aard (zeer tijdelijk, klein oppervlak) van de werkzaamheden kunnen significante effecten op de natuurwaarden binnen de nabijgelegen Natura 2000-gebieden Ketelmeer en Vossemeer, Olde Maten en Veerslootslanden, Rijntakken, Rottige Meenthe en Brandemeer, Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht en Veluwerandmeren op voorhand worden uitgesloten en worden in de volgende paragrafen daarom niet verder behandeld.

Figuur 3-1: Ligging van het plangebied ten opzichte van de beschermde Natura 2000-gebieden

3.2.1 Habitattypen

Volgens de recentste habitattypenkaarten komen direct rondom de werklocaties alleen habitattypen voor in Natura 2000-gebied Zwarte Meer, de Wieden en Weerribben. De overige Natura 2000-gebieden hebben geen habitattypen nabij het plangebied. In Tabel 3-1 en Tabel 3-2 aangegeven welke habitattypen per Natura 2000-gebied zijn aangewezen samen met de doelstelling.

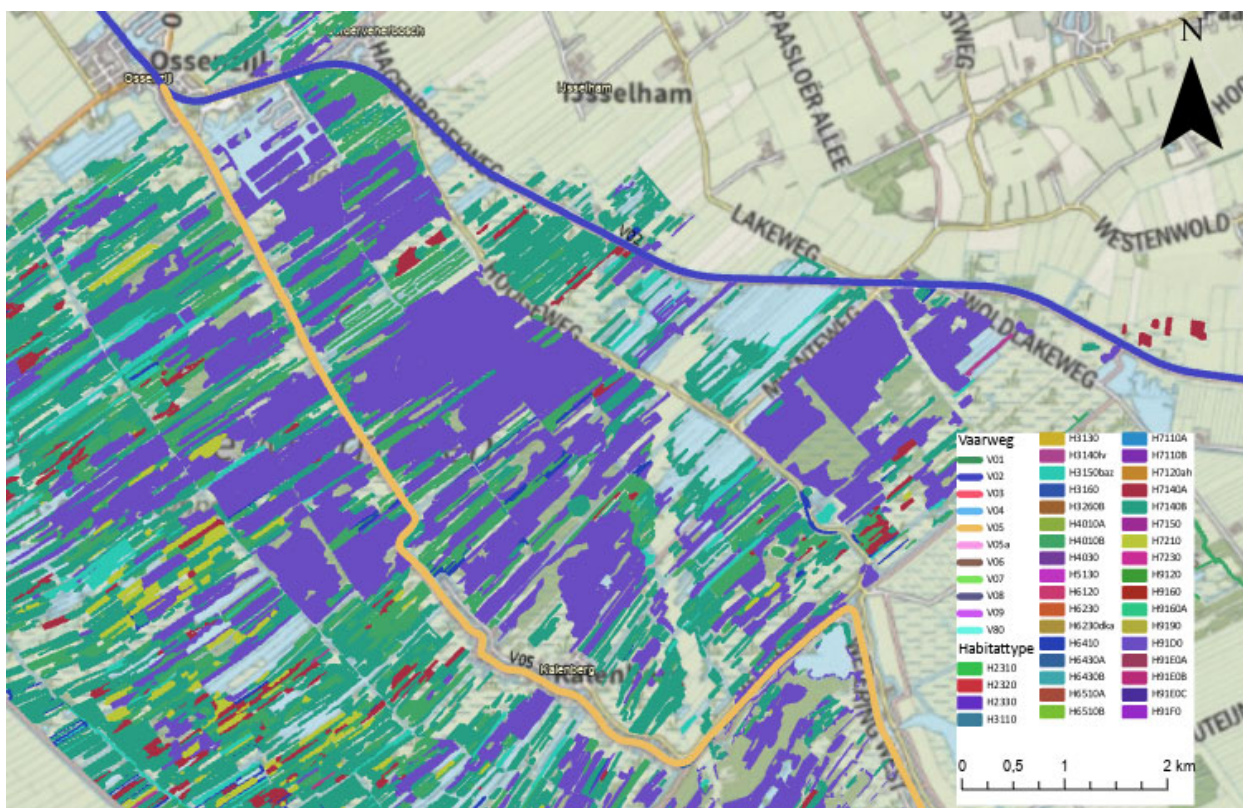
Tabel 3-1: Habitattypen De Wieden en Weerribben. = behoud; > uitbreiding;

Habitattypen		oppervlakte	kwaliteit
H3140	Kranswierwateren	>	>
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	>	>
H4010B	Vochtige heiden (laagveengebied)	>	=
H6410	Blauwgraslanden	=	>
H6430A	Ruigten en zomen (moerasspirea)	=	=
H7140A	Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	>	>
H7140B	Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	=	=
H7210	*Galigaanmoerassen	>	>
H91D0	*Hoogveenbossen	=	>

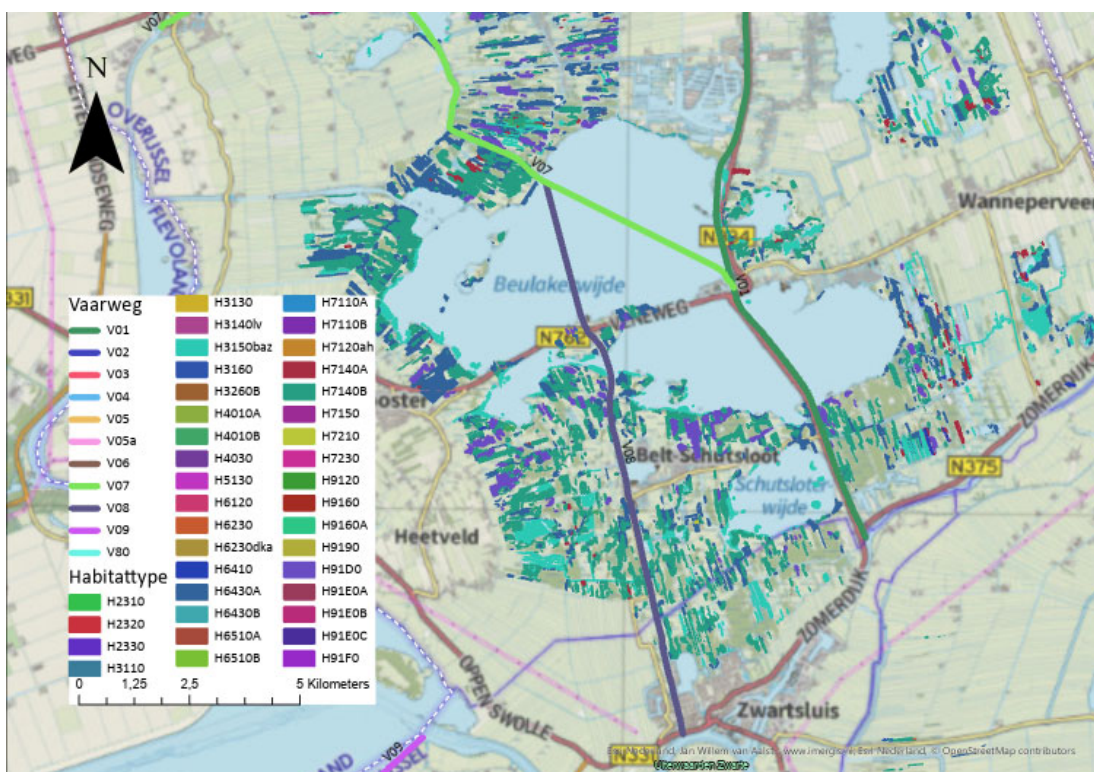
Tabel 3-2: Habitattypen Zwarte Meer. = behoud; > uitbreiding;

Habitattypen		oppervlakte	kwaliteit
H3140	Kranswierwateren	=	=
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	>	>
H6430A	Ruigten en zomen (moerasspirea)	=	=
H6430B	Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=
H6510B	Glashaver en vossenstaarthooilanden (grote vossenstaart)	>	>

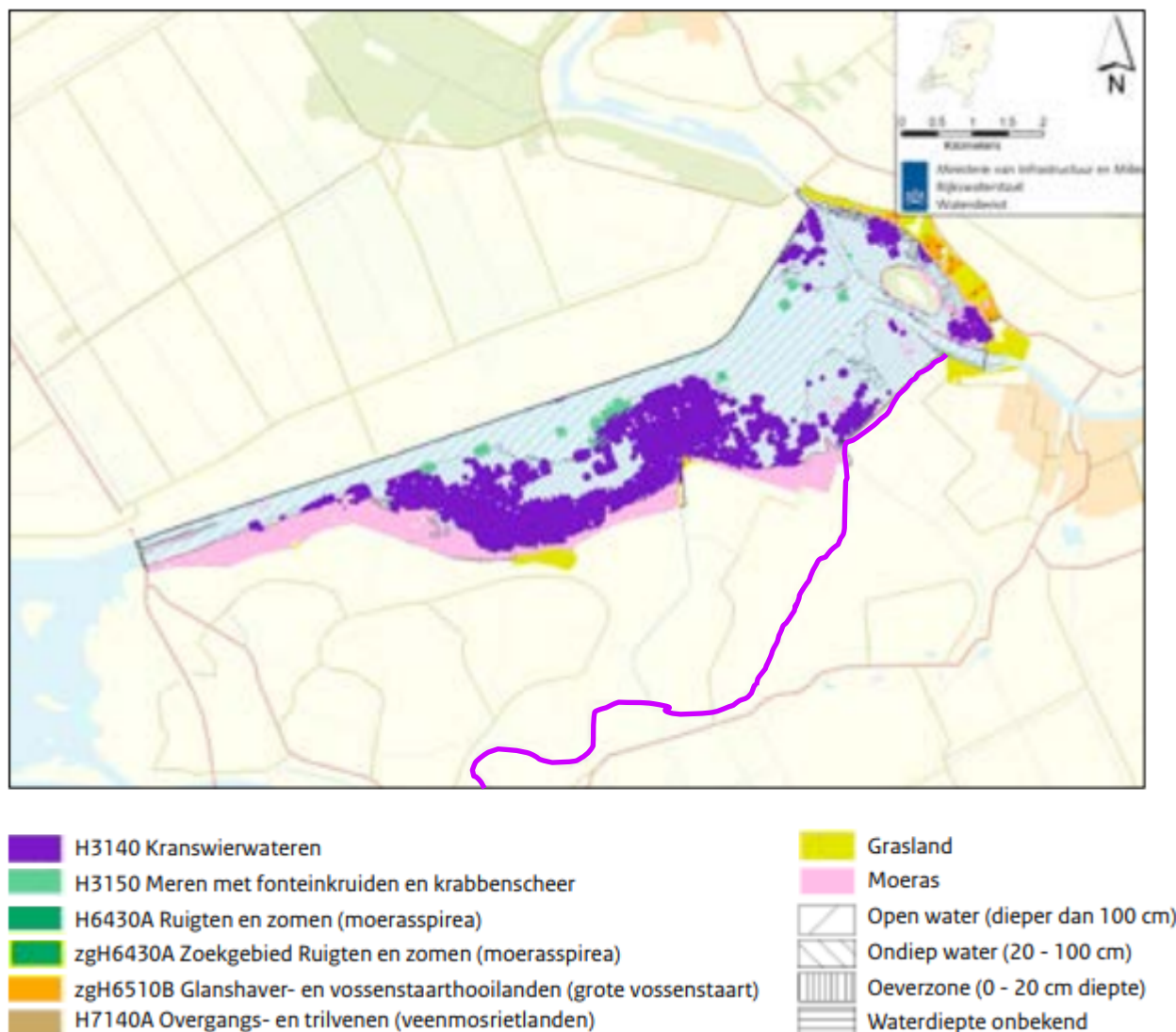
In Figuur 3-2 en Figuur 3-3 staat aangegeven waar deze habitattypen liggen ten opzichte van de vaarwegen.

Figuur 3-2: Habitattypen in de omgeving van de vaarweg 02 en 05 in en rondom Natura 2000-gebied de Weerribben. Vaarwegen zijn globaal weergegeven als lijn.

Figuur 3-3: Habitattypen in de omgeving van de vaarweg 01, 07 en 08 rondom Natura 2000-gebied de Wieden. Vaarwegen zijn globaal weergegeven als lijn.

Figuur 3-4: Habitattypen in de omgeving van de vaarweg 09 rondom Natura 2000-gebied Zwarte Meer. Werkgebieden zijn globaal weergegeven als lijn.

Voor vaarwegen V01, V02, V05, V07, V08 en V09 geldt dat grenzend aan of binnen enkele meters een habitattypen aanwezig is. In onderstaande tabel (Tabel 3-3) is per vaarweg aangegeven welke habitattypen grenzen of nabij de vaarweg zijn gelegen.

Tabel 3-3: Habitattypen per vaarweg

Vaarweg	Habitattypen
V01	H3150baz: Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden; H6430A Ruigten en zomen (moerasspirea); H7140B: Overgangs- en trilvenen (Veenmosrietlanden); H91D0: Hoogveenbossen
V02	H6410: Blauwgraslanden; H7140A: Overgangs- en trilvenen (trilvenen); H7140B: Overgangs- en trilvenen (Veenmosrietlanden); H91D0: Hoogveenbossen

V05(a/b)	H3150baz: Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden; H4010B: Vochtige heide (laagveen); H6430A Ruigten en zomen (moerasspirea); H7140B: Overgangs- en trilvenen (Veenmosrietlanden); H91D0: Hoogveenbossen
V07	H3150baz: Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden; H6430A Ruigten en zomen (moerasspirea); H7140B: Overgangs- en trilvenen (Veenmosrietlanden); H91D0: Hoogveenbossen
V08	H3150baz: Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden; H6430A Ruigten en zomen (moerasspirea); H91D0: Hoogveenbossen
V09	H3140: Kranswierwateren

Gezien voor alle habitattypen een behoud of uitbreidingsdoelstelling geldt, dient wanneer de werklocaties bekend zijn beoordeeld te worden of deze grenzend of binnen aangewezen habitattypen liggen en of er (significant) negatieve effecten kunnen optreden. Dit is mede afhankelijk van de kwaliteit van het aanwezige habitatype. Gezien er gewerkt wordt vanaf het water zijn er geen tijdelijke aanrij-routes binnen beschermde habitattypen. Nabij vaarwegen V03, V04 en V06 zijn geen habitattypen aanwezig.

Conclusie: Er zijn habitattypen die in de directe omgeving van het werkterrein voorkomen. Als de werklocaties bekend zijn dient beoordeeld te worden of de werkzaamheden binnen de habitattypen vallen. Indien aangewezen habitattypen binnen de werklocaties aanwezig zijn, zijn er mogelijk extra maatregelen noodzakelijk.

3.2.2 Habitatsoorten

Het plangebied ligt in verschillende Natura 2000-gebieden met verschillende habitatsoorten. De habitatsoorten zijn hieronder (Tabel 3-4) per Natura 2000-gebied aangegeven.

Tabel 3-4: Habitatsoorten per Natura 2000-gebied; Tussen de haakjes staan de vaarwegen waarvoor de habitatsoorten relevant zijn.

N2000-gebied	Habitatsoorten
De Wieden (V01, V07, V08)	Zeggekorfslak, gevlekte witsnuitlibel, grote vuurvlied, gestreepte waterroofkever, bittervoorn, grote modderkruiper, kleine modderkruiper, rivierdonderpad, meervleermuis, otter, geel schorpioenmos, groenknolorchis, platte schijfhoren.
Weerribben (V02, V05)	Zeggekorfslak, gevlekte witsnuitlibel, grote vuurvlied, gestreepte waterroofkever, bittervoorn, grote modderkruiper, kleine modderkruiper, rivierdonderpad, meervleermuis, otter, groenknolorchis, platte schijfhoren.
Zwarte Meer (V09)	Bittervoorn, grote modderkruiper, kleine modderkruiper, rivierdonderpad, otter

Zeggekorfslak (V01, V02, V05, V07, V08)

De zeggekorfslak is een terrestrisch slakje met een grootte van 3 mm. De soort wordt gevonden in oeverzones, moerassen en broekbossen met een dichtbegroeide tot ijle ondergroei van moeraszegge. De moeraszegge is de primaire waardplant in Nederland (Anemoon, 2022); ook andere grote zeggesoorten en oeverplanten als liesgras kunnen leefgebied bieden. De vaarwegen bestaan deels uit rijk begroeide oevers, maar ook deels uit strak gemaaide oevers en grasbermen. Het is niet uit te sluiten dat de zeggekorfslak voorkomt langs rijk begroeide oevers (met grote zeggesoorten). De beschoeide oevers zijn ongeschikt om te fungeren als leefgebied voor de zeggekorfslak. De onbeschoeide oevers waar nog een min of meer natuurlijke oevervegetatie is zijn mogelijk geschikt als leefgebied wanneer er grote zeggepollen aanwezig zijn. Het voorkomen van de soort in de werkgebieden is niet geheel uit te sluiten.

Platte schijfhoren (V01, V02, V05, V07, V08)

De platte schijfhoren is een slakkensoort die vooral wordt gevonden in watergangen met een rijke onderwatervegetatie en draadalg. De slakken overwinteren in of op de waterbodem. Tijdens het veldbezoek in 2017 kon de geschiktheid van de vaarwegen ter hoogte van de te vervangen/plaatsen beschoeiing goed worden ingeschat. Er is in de vaarwegen geen of nauwelijks submerse watervegetatie aanwezig (waterlelies, fonteinkruiden, grote hoeveelheden draadwieren, waterpest etc.), dus vormen deze wateren geen leefgebied voor de platte schijfhoren. De wateren worden in het voorjaar en zomer veel gebruikt door de recreatievaart; aan de kades liggen dan vele boten afgemeerd. Waarschijnlijk wordt er, voor zover nodig, ook geschoond. De watervegetatie krijgt niet de kans om zich sterk te ontwikkelen, waar dit elders in de N2000-gebieden wel kan. Het voorkomen van de platte schijfhoren in/langs de vaarwegen is uitgesloten.

Gevlekte witsnuitlibel (V01, V02, V05, V07, V08)

Deze soort is te vinden in laagveenmoerassen en vegetatierijke vennen en duinplassen. De eitjes worden afgezet op plaatsen met veel waterplanten. De watergangen en oevers zijn geen laagveenmoerassen of vennen en zijn ongeschikt als voortplantingswater. Belangrijk leefgebied van de gevlekte witsnuitlibel in de vaarwegen is daarmee uitgesloten.

Grote vuurvlieder (V01, V02, V05, V07, V08)

De grote vuurvlieder komt voornamelijk voor in uitgestrekt laagveenmoerassen met daarin de waardplant, de waterzuring. De grootste populatie van Nederland bevindt zich in De Weerribben. De vlieders komen voornamelijk voor in rietmoerassen zoals veenmosrietlanden en de overgangszones tussen natte ruigten en hoogvenen. Ze hebben de voorkeur voor grote leefgebieden met een afwisseling van open rietlanden voor de voortplanting en bloemrijke ruigtes voor het drinken van nectar (www.vliedernet.nl). Op plaatsen met rietoevers en waterzuring kan de grote vuurvlieder voorkomen. De waardplant van de grote vuurvlieder is waterzuring. Deze zijn niet uit te sluiten in de directe nabijheid van de oevers. Daarmee is de grote vuurvlieder ook niet uit te sluiten. Gezien er een werksleuf gegraven dient te worden kunnen er mogelijk waardplanten van de grote vuurvlieder verloren gaan.

Gestreepte waterroofkever (V01, V02, V05, V07, V08)

De waterroofkever komt voor in grote, permanent stilstaande wateren. Deze wateren zijn onvervuild, voedselarm tot matig voedselrijk en hebben een diepte van meer dan 50 cm met een goede waterkwaliteit. De wateren moeten warme, zonnige plekken en een dichte vegetatie aan de randen bevatten. Belangrijk lijkt de aanwezigheid van plekken met wat meer emergente vegetatie, mogelijk als schuilplaats tegen (vis)predatoren, zoals inhammen, overhoeken en kopeinden van sloten en vaarten. In laagveengebieden wordt de soort vooral aangetroffen in watergangen met een steile of ondergraven oever die grenzen aan rietvelden, zeggenkraggen, trilveen en veenmos-, moerasvaren- en dopheiderietlanden (Natura 2000, 2008). Nabij de vaarwegen kan trilveen aanwezig zijn. Hierdoor is het voorkomen van de gestreepte waterroofkever niet op voorhand worden uitgesloten.

Kleine modderkruiper (V01, V02, V05, V07, V08, V09)

De kleine modderkruiper komt zowel voor in stilstaande als stromende wateren. Hij komt in Nederland voornamelijk voor in wateren met een goed ontwikkelde modderbodem. De soort zet zijn eieren bij voorkeur af op kale, zandige bodems, maar ook op stenen, aan (wortels van) waterplaten of in de drijvende groene bedekking van een sloot (Natura 2000, 2008). De vaarwegen hebben mogelijk een goed ontwikkelde modderbodem. Het is daarom niet uit te sluiten dat de kleine modderkruiper voorkomt binnen het plangebied.

Grote modderkruiper (V01, V02, V05, V07, V08, V09)

De grote modderkruiper is te vinden in stilstaande en langzaam stromende wateren, waaronder sloten, vennen en plassen. De soort leeft in vegetatierijke, verlandende plaatsen die meestal geïsoleerd liggen van andere wateren; concurrentie met andere vissoorten wordt slecht verdragen. De vaarwegen zijn weinig vegetatierijk en staat in open verbinding met een groot watersysteem; daarmee voldoet die niet aan de leefgebied-eisen. Het voorkomen van de grote modderkruiper binnen het plangebied is dan ook uitgesloten.

Bittervoorn (V01, V02, V05, V07, V08, V09)

Bittervoorns komen voor in stilstaande en langzaam stromende wateren met een goed ontwikkelde vegetatie. Daarnaast is de soort afhankelijk van de aanwezigheid van zoetwatermosselen. De soort is te vinden in bredere sloten, wetingen en vaarten. Het plangebied is mogelijk geschikt voor de bittervoorn. De bittervoorn is voor zijn voortplanting afhankelijk van de aanwezigheid van zoetwatermosselen, hier zet de soort zijn eitjes in af. Het voorkomen van de bittervoorn in het plangebied is niet uitgesloten.

Rivierdonderpad (V01, V02, V05, V07, V08, V09)

De rivierdonderpad leeft in wateren op harde substraten; in Nederland zijn dit veelal kunstmatige substraten, zoals stortstenen oevers, kribben en andere kunstmatige verhardingen. De vaarwegen hebben veelal geen stortstenen oevers. Ter plaatse van V09 is wel een stortstenen oever aanwezig. Derhalve is het voorkomen van de rivierdonderpad niet op voorhand uit te sluiten.

Meervleermuis (V01, V02, V05, V07, V08)

De meervleermuis gebruikt de wateren en moerassen in de Weerribben als foerageergebied. Zowel in Kalenberg als in Ossenzijl zijn kraamkolonieverblijven bekend. Tevens fungeren de vaarwegen mogelijk als een (belangrijke) vliegroute die wordt gebruikt om te migreren tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden (Provincie Overijssel, 2019). De soort maakt dus gebruik van het plangebied.

Otter (V01, V02, V05, V07, V08, V09)

De Weerribben en De Wieden zijn een belangrijk otter-bolwerk. De vaarwegen zijn grotendeels beschoeid. Achter de beschoeiing kunnen rust- en voortplantingsplaatsen aanwezig zijn voor de otter. Ook in de ruigere niet-beschoeide oevers van de vaarwegen kunnen rust en voortplantingsplaatsen aanwezig zijn. Daarnaast zouden zwervende exemplaren langs de oever of in het water langs kunnen komen; deze hebben dan geen binding met de werklocaties. Het voorkomen van de otter in het werkgebied kan niet worden uitgesloten.

Geel schorpioenmos (V01, V07, V08)

In De Wieden groeit de soort in de boezemlanden van het Meppelerdiep en in het Kiersche Wijde (Provincie Overijssel, 2017). De soort komt in De Wieden voor in dotterbloemgraslanden. Deze populatie is de belangrijkste Nederlandse groeiplaats. Op andere plekken komt de soort niet voor in de regio. Bij de werklocaties komt deze soort niet voor.

Groenknolorchis (V01, V02, V05, V07, V08)

De groenknolorchis groeit in trilvenen en vochtige duinvalleien, onder basenrijke condities. In het laagveengebied groeit de soort vaak op kraggen of andere verlandingsvegetaties. Volgens gegevens van NDFF komt de groenknolorchis op meerdere plekken voor rondom het plangebied (NDFF). Daarnaast is in of direct bij de vaarwegen mogelijk trilveen aanwezig; de groenknolorchis is kan dan niet worden uitgesloten.

Conclusie: de otter, kleine modderkruiper, bittervoorn, groenknolorchis, grote vuurvliinder, rivierdonderpad, meervleermuis, zeggekorfslak hebben leefgebied direct bij het werkterrein. Ook de platte schijfhoren kan voorkomen. De andere habitatsoorten komen niet in de directe omgeving voor.

3.2.3 Broedvogels

De broedvogelsoorten die een instandhoudingsdoelstelling hebben in de nabijgelegen Natura 2000-gebieden zijn water- en moerasvogels. Deze soorten zijn afhankelijk van rietmoerassen, open pioniermoerassen en wateren met drijfbladvegetaties. De meeste zijn zeer verstoringgevoelig. Nabij het plangebied kunnen soorten als roerdomp, snor, rietzanger, grote karekiet, porseleinhoen, watersnip kunnen in de omgeving broeden waar rietvegetatie aanwezig is.

3.2.4 Niet-broedvogels

Voor de aangewezen niet-broedvogels geldt dat de druk bevaren watergangen kunnen fungeren als marginaal leefgebied. In de huidige situatie is reeds sprake van relatief veel verstoring in de vorm van recreatievaart en optische verstoring en geluidsverstoring van omwonenden. Het merendeel van de aangewezen niet-broedvogelsoorten is gevoelig voor verstoring en zal vanwege de reeds aanwezige verstoring het plangebied niet gebruiken als belangrijk leefgebied. Enkel soorten als fuut, aalscholver, krakeend, kuifeend, tafeleend, nonnetje en grote zaagbek zijn op basis van biotoopeisen te verwachten in het plangebied.

3.3 Storingsfactoren en effectenbeoordeling

De Effectenindicator zoals aangereikt door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit geeft een negentiental mogelijke effecten, de zogenoemde storingsfactoren, waarmee in ieder geval rekening moet worden gehouden ten aanzien van in Natura 2000-gebieden beschermde waarden. Op basis van deze storingsfactoren worden de effecten op de Natura 2000-gebieden in de omgeving beoordeeld.

Analyse van relevante storingsfactoren (scoping)

De voorgenomen activiteit leidt niet tot aanvullend ruimtebeslag in en rond Natura 2000-gebieden en grijpt niet in op het regionale grondwater of watersystemen waar enig Natura 2000-gebied onderdeel van is. Hierdoor is geen sprake van storingsfactoren als verdroging of vernatting. De nieuwe beschoeiing heeft als doel afkalving van oevers te voorkomen. Er doen zich daarom geen storingsfactoren als oppervlakteverlies of versnippering voor. Ook storingsfactoren als veranderingen door populatiedynamiek en bewuste soortensamenstelling doen zich niet voor. De afstand van de Natura 2000-gebieden tot het plangebied is dusdanig klein dat indirect negatieve effecten door geluid, licht, trillingen en optische verstoring op voorhand niet uitgesloten kunnen worden. Daarnaast zijn de significant negatieve effecten van storingsfactoren verzuring en vermesting door atmosferische stikstofdepositie niet uit te sluiten.

In Tabel 3-5 is de scoping van de bovengenoemde storingsfactoren samenvattend weergegeven. Met rood is aangegeven of de storingsfactoren mogelijk van toepassing zijn bij de voorgenomen ingreep.

Tabel 3-5: Potentiële storingsfactoren in Natura 2000-gebieden. De storingsfactoren die mogelijk van toepassing zijn met een kruis gemarkeerd.

Storingsfactoren					
Oppervlakteverlies		Verziltting	Verandering overstromingsfrequentie	Optische verstoring	X
Versnippering		Verontreiniging	Verandering dynamiek substraat	Verstoring door mechanische effecten	X
Verzuring door stikstof-depositie uit de lucht	X	Verdroging	Verstoring door geluid	X	Verandering door populatiedynamiek
Vermesting door stikstof-depositie uit de lucht	X	Vernatting	Verstoring door licht	X	Bewuste verandering soortensamenstelling
Verzoeting		Verandering stroomsnelheid	Verstoring door trilling	X	

Verzuring en veresting door stikstofdepositie

De inzet van werktuigen (met verbrandingsmotoren) tijdens werkzaamheden leidt mogelijk tot een tijdelijke toename in stikstofdepositie in de omgeving van het plangebied. De gebruiksfase leidt niet tot een toename in stikstofdepositie. Een toename van verkeer (met verbrandingsmotoren) is bijvoorbeeld niet aan de orde.

In de Natura 2000-gebieden in de omgeving van het plangebied zijn diverse stikstofgevoelige habitattypen aanwezig. Een toename van stikstofdepositie in deze gebieden kan leiden tot verzuring en veresting. Door verzuring kunnen daarvoor gevoelige plantensoorten verdwijnen, wat kan resulteren in een verslechtering van de kwaliteit van een habitatype en daarmee mogelijk het verdwijnen (dier)soorten. Door veresting kan een beperkt aantal plantensoorten sterk toenemen ten koste van andere (zeldzame) plantensoorten die vaak gebaad zijn bij weinig stikstof. Dit heeft effect op diersoorten doordat hierdoor verandering van het leefgebied optreedt. Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden, als gevolg van verzuring en veresting door stikstofdepositie uit de lucht (tijdens de aanlegfase) zijn niet op voorhand uit te sluiten.

Per 1 juli 2021 is echter de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) in werking getreden (Ministerie van LNV, 2021c). Deze wet voorziet in een partiële vrijstelling voor de vergunningsplicht indien als gevolg van bouwactiviteiten sprake is van stikstofdepositie. Er hoeft derhalve geen stikstofberekening meer plaats te vinden voor bouwactiviteiten, die in de aanlegfase van een plan noodzakelijk zijn, noch hoeft er een vergunning te worden aangevraagd.

Er is wel een verplichting om tijdens de aanlegwerkzaamheden de emissie van stikstof te beperken. Hiermee wordt beoogd de gebruikte machines en andere processen te vervangen door alternatieven die voor minder stikstofuitstoot zorgen. Het bevoegd gezag moet vóór het uitvoeren van de werkzaamheden geïnformeerd worden over de invulling van voornoemde verplichting. Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning voor de werkzaamheden dient de initiatiefnemer informatie aan te leveren over de maatregelen die bij het project worden getroffen (Website omgevingsweb, 2021).

Er zijn echter twijfels over de juridische houdbaarheid van deze partiële vrijstelling. Het is een realistisch scenario dat op enige termijn de Raad van State een uitspraak doet over de Wsn waardoor deze komt te vervallen. In dat geval zal alsnog een stikstofberekening voor de aanlegfase nodig zijn.

Verstorende factoren (geluid, licht, optische verstoring en mechanische effecten)

Deze factoren omvatten verstoring als gevolg van geluid, licht, optische verstoring en mechanische effecten. Gezien er overdag gewerkt wordt, is er geen sprake van lichtverstoring. Bij de vervanging van de

oeverbescherming wordt geluid geproduceerd. Geluid kan boven water verstorend werken voor vogels en vleermuizen en onder water op vissen. Er vinden geen heiwerkzaamheden plaats. Wel dienen er palen geplaatst te worden voor de beschoeiing. Soorten in de directe omgeving van de werkzaamheden kunnen daardoor nog wel hinder ondervinden van het geluid en trillingen dat bij de werkzaamheden vrijkomt.

Bij de werkzaamheden is er sprake van een verhoogde aanwezigheid van mensen en materieel. Dit kan leiden tot optische verstoring van otters, vissen, vleermuizen en vogels. Er is alleen sprake van een toename in optische verstoring tijdens de realisatie, aangezien er geen toename in scheepvaartverkeer of andere menselijke activiteiten wordt verwacht door de ingreep. Mechanische verstoring is ook aan de orde door varende materieel.

De werkzaamheden kunnen leiden tot een tijdelijke verstoring van geluid, optische verstoring en mechanische verstoring. Tijdens het broedseizoen kunnen broedsels van alle (mogelijk) in de omgeving broedende soorten (snor, rietzanger, grote karekiet en mogelijk watersnip, ijsvogel, paapje, roerdomp en porseleinhoen) worden verstoord indien de broedgevallen zich binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden bevinden.

Het is mogelijk, dat broedende vogels hun nesten verlaten, dat eieren onbebroed blijven, jongen verhongeren of gepredeerd worden, wanneer tijdens het broedseizoen gewerkt wordt. Het broedseizoen loopt grofweg van maart t/m augustus, voor de soorten met een instandhoudingsdoelstelling die hierboven genoemd worden.

Omdat voor meerdere van de genoemde broedvogels geldt dat de aantallen broedparen in de afgelopen jaren (ver) onder de aantallen liggen waar draagkracht voor moet zijn in de Natura 2000-gebieden, is elke afname in beginsel significant negatief en moet worden voorkomen.

Daarnaast kunnen door het graven van de werksleuf mogelijk waardplanten van de grote vuurvlinder en de groenknolorchis verloren gaan. Dit dient zo veel als mogelijk voorkomen te worden

Trilling

Daarnaast zijn er nog mogelijke effecten door trillingen. Om te voorkomen dat de trillingen leiden tot schade aan vissen (m.n. bittervoorn), wordt de soft-start-methode voorgeschreven. Deze methode betekent het langzaam opstarten van de trillingswerkzaamheden, er wordt gestart met een relatief laag toerental. Dit heeft een relatief lage verstoringgraad tot gevolg. Dit leidt tot een lichte verstoring waarna de vissen (zonder schade) het plangebied zullen verlaten. Na afronding van de werkzaamheden is er geen sprake meer van trillingen waardoor er geen permanente effecten optreden.

3.4 Conclusie wettelijk beschermde gebieden

Het plangebied doorkruist verschillende Natura 2000-gebieden. Vanuit het voornemen zijn negatieve effecten van verstoringen van factoren en verzuring en vermeting niet op voorhand uitgesloten.

Per 1 juli 2021 is echter de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) in werking getreden. Deze wet voorziet in een partiële vrijstelling voor de vergunningsplicht indien als gevolg van bouwactiviteiten sprake is van stikstofdepositie. Er hoeft daarom geen stikstofberekening uitgevoerd te worden voor de beoogde werkzaamheden, die in de aanlegfase van een plan noodzakelijk zijn, noch hoeft er een vergunning te worden aangevraagd. Wel moet stikstofdepositie zoveel mogelijk voorkomen worden. Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning voor de werkzaamheden informatie aangeleverd te worden over de maatregelen die hiervoor bij het project worden getroffen.

Er zijn echter twijfels over de juridische houdbaarheid van deze partiële vrijstelling. Het is een realistisch scenario dat op enige termijn de Raad van State een uitspraak doet over de Wsn waardoor deze komt te vervallen. In dat geval zal alsnog een stikstofberekening voor de aanlegfase nodig zijn.

Door de werkzaamheden is er mogelijk een negatief effect als gevolg van geluidsverstoring, optische verstoring en mechanische verstoring. Hierdoor kunnen broedvogels worden verstoord. Omdat voor sommige broedvogels geldt dat de aantallen broedparen in de afgelopen jaren (ver) onder de aantallen liggen waar draagkracht voor moet zijn in de Natura 2000-gebieden, is elke afname in beginsel significant negatief en moet worden voorkomen.

Daarnaast kunnen door het graven van de werksleuf mogelijk waardplanten van de grote vuurvlinder en de groenknolorchis verloren gaan. Dit dient zo veel als mogelijk voorkomen te worden.

Ook zijn er nog mogelijke effecten door trilling. Door gebruik te maken van een soft-start-methode kunnen negatieve effecten door trillingen worden uitgesloten.

4 Voorkomen beschermde soorten Wnb

Op basis van de NDFF kunnen in en nabij de vaarwegen verschillende beschermde soorten voorkomen. Hieronder staat per vaarweg aangegeven welke beschermde soorten er in en/of nabij de vaarweg zijn waargenomen.

Tabel 4-1: Voorkomende beschermde soorten in en nabij de vaarwegen.

Vaarweg	Beschermde soorten Wnb
V01	Boommarter, bunzing, gevlekte glanslibel, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, groenknolorchis, grote modderkruiper, grote weerschijnvlinder, hermelijn, kempense heidelibel, kwabaal, noordse winterjuffer, otter, platte schijfhoren, ringslang, sierlijke witsnuitlibel, sleedoornpage, steenmarter, vleermuizen, waterspitsmuis, wezel en zilveren maan
V02	Boommarter, bunzing, gestreepte waterroofkever, gevlekte glanslibel, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, groenknolorchis, grote modderkruiper, grote vuurvlinder, grote weerschijnvlinder, heikikker, hermelijn, kempense heidelibel, levendbarende hagedis, noordse winterjuffer, otter, platte schijfhoren, ringslang, sierlijke witsnuitlibel, sleedoornpage, steenmarter, vleermuizen, waterspitsmuis, wezel en zilveren maan
V03	Bunzing, gestreepte waterroofkever, gevlekte glanslibel, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, groenknolorchis, grote modderkruiper, grote vuurvlinder, heikikker, hermelijn, kempense heidelibel, levendbarende hagedis, noordse winterjuffer, otter, ringslang, steenmarter, vleermuizen, waterspitsmuis, wezel en zilveren maan
V04	Boommarter, bunzing, gestreepte waterroofkever, gevlekte glanslibel, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, grote vuurvlinder, grote vos, hermelijn, kempense heidelibel, noordse winterjuffer, otter, ringslang, sierlijke witsnuitlibel, steenmarter, vleermuizen en wezel
V05(a/b)	Boommarter, bunzing, donkere waterjuffer, gevlekte glanslibel, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, groenknolorchis, grote modderkruiper, grote vuurvlinder, grote vos, grote weerschijnvlinder, heikikker, hermelijn, kempense heidelibel, levendbarende hagedis, noordse winterjuffer, otter, ringslang, sierlijke witsnuitlibel, steenmarter, vleermuizen, waterspitsmuis, wezel en zilveren maan
V06	Boommarter, bunzing, gevlekte witsnuitlibel, grote modderkruiper, grote vuurvlinder, kempense heidelibel, noordse winterjuffer, otter, ringslang, sleedoornpage, steenmarter, vleermuizen, wezel en zilveren maan
V07	Boommarter, bunzing, gestreepte waterroofkever, gevlekte glanslibel, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, groenknolorchis, grote modderkruiper, grote weerschijnvlinder, heikikker, hermelijn, kempense heidelibel, noordse winterjuffer, otter, ringslang, sierlijke witsnuitlibel, steenmarter, vleermuizen, waterspitsmuis, wezel en zilveren maan
V08	Bever, boommarter, bunzing, gestreepte waterroofkever, gevlekte glanslibel, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, groenknolorchis, grote modderkruiper, heikikker, hermelijn, noordse winterjuffer, otter, platte schijfhoren, ringslang, sierlijke witsnuitlibel, steenmarter, vleermuizen, wezel en zilveren maan

V09	Bever, bunzing, grote modderkruiper, otter, rivierrombout, rugstreeppad, steenmarter, vleermuizen en wezel
-----	--

4.1 Vaatplanten

Vaatplantensoorten die in de omgeving van de tracés verwacht kunnen worden, zijn in de eerste plaats soorten van open wateren, oevers en laagveenmoerassen. Grotendeels zijn dit betrekkelijk algemene soorten, zoals riet, gele plomp, waterlelie, harig wilgenroosje, moerasspirea en dotterbloem. Minder algemene soorten die kunnen voorkomen zijn zwanenbloem, echte koekoeksbloem, rietorchis en kleine zonnedauw. Deze zijn geen van alle beschermd onder de Wnb.

Groenknolorchis (V01-V03, V05)

De groenknolorchis groeit in trilvenen en vochtige duinvalleien, onder basenrijke condities. In het laagveengebied groeit de soort vaak op kraggen of andere verlandingsvegetaties. Volgens gegevens van NDFF komt de groenknolorchis op meerdere plekken voor rondom het plangebied (NDFF). Daarnaast is in of direct bij de vaarwegen mogelijk trilveen aanwezig; de groenknolorchis is kan dan niet worden uitgesloten.

Conclusie: in het plangebied komt mogelijk groenknolorchis voor.

4.2 Zoogdieren

4.2.1 Grondgebonden zoogdieren

In de omgeving van de werklocaties komen meerdere beschermde grondgebonden zoogdiersoorten voor. Dit zijn de bever, das, eekhoorn, waterspitsmuis, kleine marterachtigen, boommarter, steenmarter en otter (NDFF). Hieronder wordt uitgewerkt in hoeverre deze te verwachten zijn bij de vaarwegen.

Bever (V08, V09)

De bever komt voor in het overgangsgebied tussen land en water. Hierdoor is soort vooral te vinden in moerassen en langs beken, rivieren en meren. Een vereiste is de aanwezigheid van bossen op de oevers; open oevers worden veelal vermeden. De voorkeur gaat uit naar rustige rivieren en meren omzoomd door bossen bestaande uit soorten als wilg en es. De bomen worden gebruikt voor bouwen van dammen en burchten. Bevers zijn meestal 's nachts actief en voeden zich met allerlei plantaardig materiaal, voornamelijk bast van zachte houtsoorten, maar ook kruidachtige land- en waterplanten en wortelstokken. (zoogdiervereniging, 2022) Bevers zijn bekend van de uiterwaarden van de IJssel en het Zwarte Water (o.a. relatief dichtbij de werklocatie).

Doordat de watergangen druk bevaren zijn, is het voorkomen van rust- en verblijfplaatsen van de bever in het grootste deel van de watergangen niet te verwachten. De watergangen waarin gewerkt gaat worden zijn grotendeels beschoeid en van geen betekenis voor bevers. In de niet-beschoeide oevers kunnen mogelijk oeverholten aanwezig zijn van de bever. Daarnaast zouden zwervende exemplaren langs de oever of in het water langs kunnen komen; deze hebben dan geen binding met de werklocaties. De aanwezigheid van de bever binnen het plangebied kan niet worden uitgesloten.

Steenmarter (V01-V09)

De steenmarter is een soort die voorkomt in en nabij grote steden, dorpen en boerenerven, en lijkt zich aan de menselijke bebouwing te hebben aangepast. Van steenmarters is bekend dat ze rust- en verblijfplaatsen creëren in kruipruimtes en loze ruimtes tussen plafonds, muren en zolders in huizen en andere gebouwen. Het plangebied bestaat uit watergangen en (beschoeide) oevers, hier is geen bebouwing aanwezig. De watergang zelf maakt geen onderdeel uit van het leefgebied van de steenmarter. De oevers zijn niet van waarde als foerageer- of schuilplaats. Wel zijn er mogelijk bomen met holtes aanwezig. Hierdoor is het voorkomen van de steenmarter niet op voorhand uit te sluiten.

Boommarter (V01, V02, V04-V08)

De boommarter heeft zijn leefgebied in bossen van allerlei typen en leeftijden. Als rustplaats gebruiken ze vaak boomholten en konijnen-, vossen- en dassenholen. Ook holtes tussen boomwortels of onder takkenbossen kunnen voldoen als rustplaats. Nesten worden vaak gevonden in oude spechten- of eekhoornholten, inrottingsholtes en soms ook in gebouwen die aan de rand van een bos staan. Op enkele plaatsen zouden wel boommarters in de nabijheid van werktrajecten kunnen voorkomen. Bomen met grote holten kunnen daar niet worden uitgesloten. Deze kunnen dienen als verblijfplaats voor boommarter en derhalve kan het voorkomen van de boommarter niet op voorhand worden uitgesloten.

Kleine marterachtigen (V01-V09)

De bunzing komt in allerlei landschapstypen voor. Het dier lijkt echter een voorkeur te hebben voor kleinschalig landschap met voldoende schuilmogelijkheden en water in de nabijheid. Ook in een bebouwde omgeving met veel groen kan de bunzing voorkomen, evenals in open bossen. In de winter wordt de bunzing ook wel in schuurtjes, kelders of hooizolders aangetroffen aangezien deze locaties goede beschutting bieden tegen de kou. De wezel heeft een voorkeur voor open en droog natuur- en cultuurlandschap, maar komt tevens voor in allerlei andere soorten habitat zoals bossen, duinen, wei- en akkerland. De hermelijn komt voor in vergelijkbaar habitat met als uitzondering dat de soort ook voorkomt op vochtig terrein. Voor alle drie de soorten kleine marters geldt dat goede schuilmogelijkheden met voldoende rust en de aanwezigheid van geschikt voedsel (met name woelmuizen) een vereiste is voor het voorkomen. Het plangebied bestaat uit watergangen en (beschoeide) oevers, hier is geen leefgebied voor kleine marterachtigen aanwezig. De watergang zelf maakt geen onderdeel uit van het leefgebied kleine marterachtigen. De oevers zijn niet van waarde als foerageer- of schuilplaats. De aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van kleine marterachtigen is uitgesloten.

Waterspitsmuis (V01-V03, V05, V07)

De waterspitsmuis heeft zijn leefgebied in en langs schoon, niet te voedselrijk, vrij snel stromend tot stilstaand water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. Hij komt daarmee voor bij beken, rivieren, sloten, plassen en op plaatsen waar grondwater opwelt. De aanwezigheid van bodembedekkende vegetatie is een voorwaarde voor zijn aanwezigheid. De beschoeide watergangen zijn van geen betekenis voor waterspitsmuizen. Op de plaatsen waar beschoeiing ontbreekt kunnen bredere rietoevers aanwezig zijn welke voldoende dekking en rust bieden om geschikt te zijn als allesomvattend leefgebied voor de waterspitsmuis (vaste rust- en voortplantingsplaatsen, foerageergebied en migratiegebied).

Otter (V01-V09)

De otter leeft in oeverzones met voldoende dekking en rust van allerlei soorten stromende wateren. Hieronder vallen meren, rivieren, kanalen, beken en moerassen. De soort leeft in schoon en zoet water. De Weerribben en De Wieden zijn een belangrijk otter-bolwerk. De watergangen waarin gewerkt gaat worden zijn grotendeels beschoeid. Achter de beschoeiing kunnen rust- en voortplantingsplaatsen aanwezig zijn in ruigere oevers. Ook kan de otter de dichter begroeide niet beschoeide oevers (rietoevers) gebruiken als dagrustplaats (met jongen). Daarnaast zouden zwervende exemplaren langs de oever of in

het water langs kunnen komen; deze hebben dan geen binding met de werklocaties. Het voorkomen van de otter in het werkgebied kan niet worden uitgesloten.

4.2.2 Vleermuizen

Vleermuizen (V01-V09)

Vleermuizen die voor kunnen komen in de omgeving van het plangebied zijn in de eerste plaats gewone en ruige dwergvleermuizen, die tamelijk algemeen voorkomen. Ook kunnen laatvlieger en rosse vleermuis langs of over het plangebied vliegen

De meervleermuis gebruikt de wateren en moerassen in de Weerribben als foerageergebied. Zowel in Kalenberg als in Ossenzijl zijn kraamkolonieverblijven bekend. De vaarwegen kunnen dienen als belangrijke vliegroute die wordt gebruikt om te migreren tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden; van de Kalenbergergracht is dit ook vastgesteld (Aanwijzingsbesluit Weerribben). Mogelijk geldt dit ook voor de watervleermuis.

De gewone dwergvleermuis en laatvlieger hebben verblijfplaatsen in gebouwen en kunnen dus in de huizen rondom het werkgebied zomer-, paar- en/of winterverblijven hebben. De ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en watervleermuis zijn hoofdzakelijk bomenbewonende soorten. In of direct rondom de werkgebieden zijn mogelijk bomen met geschikte holten of spleten; het is dus niet uit te sluiten dat deze soorten een verblijfplaats hebben binnen de werkgebieden. In de bredere omgeving zouden wel verblijfplaatsen van deze soorten kunnen zijn, zoals in het moerasbos langs vaarweg V05 tussen Ossenzijl en Kalenberg.

Conclusie: in/direct rondom de vaarwegen komen mogelijk boomarter, steenarter, otter en waterspitsmuis voor. Daarnaast is het aannemelijk dat meerdere vleermuissoorten foerageren en migreren boven de vaarwegen en omgeving. De huizen en bomen met holtes rondom de werkgebieden bieden mogelijk verblijfplaatsen van meerdere vleermuissoorten.

4.3 Broedvogels

Broedvogels (V01-V09)

De vaarwegen zijn mogelijk van waarde als broedbiotoop voor vogels als rietzanger, karekiet, meerkoeten en futen kunnen naar verwachting kunnen broeden bij de beschoeiingen. De omgeving rondom het plangebied biedt daarentegen voor een groot aantal vogelsoorten geschikt broedbiotoop. De moerassen, rietlanden en ruigtes die in de omgeving voorkomen, kunnen geschikt zijn als broedlocatie voor verschillende vogelsoorten, waaronder wilde eend, baardman, rietzanger, blauwborst, snor, sprinkhaanzanger. Ook de moerasbossen vormen geschikt broedbiotoop voor verschillende vogelsoorten, waaronder wielewaal, grote bonte specht en zwartkop. Er zijn diverse door mensen geplaatste nestpalen voor ooievaars. Tenslotte kunnen in de tuinen en struiken algemene soorten zoals merel, koolmees en winterkoning broeden.

Soorten met jaarrond beschermde nesten kunnen ook in de omgeving voorkomen. In de huizen kunnen huismussen broeden; in schuren kerkuilen, in bomen roofvogels zoals buizerd. Het plangebied is op zichzelf geen belangrijk onderdeel van foerageergebied van deze broedvogels. Wel kunnen er nabij het plangebied jaarrond beschermde nesten voorkomen.

Conclusie: in en direct rondom de vaarwegen kunnen meerkoeten en futen broeden. In de omgeving broeden veel riet- en moerasvogelsoorten. Soorten met jaarrond beschermde nesten (zoals huismus, kerkuil, buizerd) kunnen in de nabijheid broeden.

4.4 Vissen

Uit de verspreidingsgegevens (NDFF, RAVON) blijkt dat in de omgeving de grote modderkruiper en de kwabaal zijn waargenomen.

Grote modderkruiper (V01-V03, V05-V09)

De grote modderkruiper is te vinden in stilstaande en langzaam stromende wateren, waaronder sloten, vennen en plassen. De soort is hier te vinden op vegetatierijke plaatsen met een goed ontwikkelde modderbodem. De watergangen die het plangebied vormen voldoen niet aan deze eisen. Het voorkomen van deze soort binnen het plangebied is dan ook uitgesloten. Binnen het plangebied zijn geïsoleerde wateren afwezig. Het plangebied bestaat geheel uit aaneengesloten watergangen. Derhalve kan het voorkomen van de grote modderkruiper worden uitgesloten.

Kwabaal (V01, V09)

Kwabaal komt voor in rivieren, beken, meren en soms in estuaria op plaatsen met koel en zuurstofrijk water. Ze zijn daarmee afhankelijk van een goede waterkwaliteit (niet te voedselrijk, niet troebel). De soort is nachtactief en overdag verschuilen de dieren zich in oeverholten of tussen stenen. De voortplanting vindt plaats in de maanden januari tot maart. Onder andere ondiepe, nabij de oever gelegen grove zandbodems in meren kunnen als paaisubstraat dienen voor de kwabaal. De paai vindt plaats in paren of groepen, waarbij enkele vrouwtjes worden omgeven door tientallen mannetjes. In meren groeien de larven op in de bovenste waterlaag en de oeverzone. De soort komt voor in de IJssel-Vechtdelta en is o.a. waargenomen in het Zwarte Meer, de Belter Wijde, de Schutsloterwilde en het Vollenhover Meer. Ook in de Weerribben zijn waarnemingen van de soort bekend. Het voorkomen van de kwabaal in de vaarwegen waarin de beschoeiingen worden vervangen en/of geplaatst is niet uitgesloten. De werklocaties zijn echter van geen betekenis als paaigebied, omdat er geen ondiepe zandige oevers zijn waarin het water kan opwarmen.

Conclusie: het voorkomen van de kwabaal is niet uitgesloten in de vaarwegen.

4.5 Reptielen en amfibieën

De waterrijke natuurgebieden (o.a. de Wieden en Weerribben) zijn zeer geschikt voor amfibieën en waterminnende reptielen. De groene kikker (complex), bruine kikker, kleine watersalamander en gewone pad komen naar verwachting algemeen voor. Daarnaast is een aantal zwaarder beschermde soorten aanwezig in de omgeving van de werklocaties, zoals hieronder besproken.

Levendbarende hagedis (V02, V03, V05)

Deze soort leeft bij voorkeur op enigszins vochtige heide of heide met vennen en in structuurrijke weg- en spoorbermen en ruigten. Het is een soort die kan voorkomen in gebieden met relatief veel verstoring. De levendbarende hagedis wordt gezien de aanwezige biotopen niet verwacht. De eerste 2 meter van de oeverzone is niet geschikt voor de levendbarende hagedis. De waarnemingen van deze soort zijn waarschijnlijk gedaan op de veenheiden in de directe omgeving. De aanwezigheid van de levendbarende hagedis wordt uitgesloten.

Heikikker (V02, V03, V05, V07, V08)

De heikikker is een soort met een voorkeur voor natte heide- en veengebieden en kan daarnaast ook voorkomen in schrale graslanden. De soort maakt voor de voortplanting gebruik van poelen en andere plekken waar stilstaand water beschikbaar is. De soort overwintert op het land waarbij de soort in de grond weggroeft en waarbij de soort ook vaak onder boomwortels weggroeft. Houtwallen in de omgeving van geschikt zomerbiotop vormen hiermee ook potentieel winterbiotop. In de Weerribben komt de heikikker op veel plaatsen voor. Het plangebied is echter geen geschikt biotop voor deze soort. De vaarwegen zijn

vanwege het gebrek aan flauwe oevers veelal, de aanwezige stroming en roofvissen veelal niet geschikt als voortplantingsbiotoop. Ook vormt de aanwezige beschoeiing een obstakel voor amfibieën. Zij zijn hierdoor niet in staat om op de oever te kruipen. Wel kan de heikikker foeragerend voorkomen langs de oevers.

Ringslang (V01-V08)

De ringslang komt voor in het gebied volgens de NDFF en is tijdens het veldbezoek in 2017 waargenomen bij een poel naast vaarweg V02 (linkerzijde), tussen km 10 en 11. De soort kan ook voorkomen in meer verstoorde gebieden (waaronder dorpen en stedelijk gebied). De soort is met name te vinden in nattere gebieden met een natuurlijke oeverzone. Als voortplantingslocatie maakt de ringslang gebruik van broeihopen. De ringslang kan zonnend en foeragerend voorkomen in en nabij de oevers van de vaarwegen.

Conclusie: binnen het vaarwegen komen mogelijk ringslang en heikikker voor. De moerassen en oevers van wateren in de wijde omgeving vormen leefgebied voor ringslang, heikikker en levendbarende hagedis.

4.6 Ongewervelden

Uit de verspreidingsgegevens blijkt dat er verschillende beschermde ongewervelden soorten voorkomen in de directe omgeving van het plangebied.

4.6.1 Libellen

Libellen (V01-V09)

Tijdens het veldbezoek in 2017 zijn de volgende libellensoorten waargenomen: grote roodoogjuffer, variabele waterjuffer, lantaarntje, viervlek, smaragdlibel, gewone oeverlibel, bruine korenbout en sierlijke witsnuitlibel. Alleen de laatstgenoemde soort is beschermd volgens de Wnb.

De meeste beschermde soorten die volgens de NDFF in de omgeving voorkomen zijn specialisten van laagveenmoerassen en verlandingsvegetaties. Het gaat hier om de donkere waterjuffer, noordse winterjuffer, gevlekte glanslibel, gevlekte witsnuitlibel, Kempense heidelibel, groene glazenmaker en rivierrombout. De groene glazenmaker is hierbij nog specifiek gebonden aan krabbenscheervelden, waarin de eitjes worden afgezet. De gevlekte witsnuitlibel is ook te vinden in vegetatierijke vennen en duinplassen met veel waterplanten. De sierlijke witsnuitlibel is een zeldzame soort die buiten de Weerribben nauwelijks voorkomt, maar evenals de gevlekte witsnuitlibel niet specifiek aan laagveen gebonden is. Ook dode rivierarmen en vegetatierijke vennen en plassen behoren tot het habitat. Voor al deze soorten geldt dat min of meer open wateren en moerassen van het laagveen tot het belangrijkste leefgebied horen; hierin worden de eitjes afgezet en leven de larven. De oever- en moerasvegetatie is van belang omdat daarin de imago's (boven water) "uitsluipen": ze ondergaan de laatste vervelling vanuit het laatste larvenstadium en worden dan volwassen. De volwassen dieren vliegen en schuilen in en rondom de oevervegetatie en het rondom staande struweel en bosranden. De rivierrombout is vooral uit het rivierengebied bekend (IJssel, Waal, Rijn en Biesbosch). Larven leven in oeverzones van grotere rivieren en komen, als ze volgroeid zijn, zandige strandjes op en sluipen uit in struweel op de oever. Het is niet aannemelijk dat de locaties van de werkzaamheden deel uitmaken van het leefgebied van deze soort.

De vaarwegen waarin de beschoeiingen worden vervangen of geplaatst zijn ongeschikt als voortplantingswater voor de beschermde libellensoorten, door het ontbreken van een rijke waterplantenvegetatie. Er zijn mogelijk struwelen aanwezig nabij de werklocaties waarin de imago's kunnen schuilen of foerageren. De beschermde libellensoorten hebben dus mogelijk verblijfplaatsen in of direct rondom de werklocaties.

Conclusie: in de omgeving van de vaarwegen komen de volgende beschermde libellensoorten voor: donkere waterjuffer, noordse winterjuffer, gevlekte glanslibel, gevlekte witsnuitlibel, sierlijke witsnuitlibel en Kempense heidelibel. De werkzaamheden aan de oever voor de werksleuf hebben mogelijk een negatief effect op verblijfplaatsen van libellen.

4.6.2 Dagvlinders

Grote vuurvinder (V02-V06)

De grote vuurvinder komt voornamelijk voor in uitgestrekt laagveenmoerassen met daarin de waardplant, de waterzuring. De grootste populatie van Nederland bevindt zich in De Weerribben. In De Wieden komt deze soort sinds een aantal jaren niet meer voor. De vlinders komen voornamelijk voor in rietmoerassen zoals veenmosrietlanden en in dotterbloemhooilanden en blauwgraslanden. Ze hebben de voorkeur voor grote leefgebieden met een afwisseling van open rietlanden voor de voortplanting en bloemrijke ruigtes voor het drinken van nectar (www.vlindernet.nl). Ze zijn daarnaast afhankelijk van waterzuring, als waardplant. Op plaatsen zonder oeverbeschoeiing is mogelijk waterzuring aanwezig. Hierdoor kan het voorkomen van grote vuurvinder niet op voorhand worden uitgesloten.

Grote vos (V04, V05)

De grote vos is volgens de NDFF waargenomen in de omgeving van het plangebied. De soort is een zeldzame standvlinder die verspreid door Nederland voorkomt, in vochtige open structuurrijke bossen. Ze zijn afhankelijk van iep, wilgen, populier, zoete kers en andere boomsoorten, als waardplant. In de oevers van de vaarwegen zijn (plaatselijk) bosschages aanwezig. Hierdoor kan het voorkomen van de grote vos niet worden uitgesloten.

Grote weerschijnvlinder (V01, V02, V05, V07)

Deze dagvlindersoort heeft een belangrijke populatie in de Weerribben en is gebonden aan vochtige loofbossen en moerasbossen zoals die in de Weerribben veel aanwezig zijn. De rupsen leven op wilgensoorten, met name boswilg en grauwe wilg; ook 's winters zitten ze hierin verscholen. Volwassen imago's vliegen van half juni tot half augustus; rupsen zijn bijna jaarrond aanwezig (eind juli tot eind juni). In de oevers van de vaarwegen zijn (plaatselijk) bosschages aanwezig. Hierdoor kan het voorkomen van de grote weerschijnvlinder niet worden uitgesloten.

Zilveren maan (V01-V03, V05-V08)

De Wieden-Weerribben is een van de kerngebieden van de zilveren maan in Nederland. De soort is gebonden aan vochtige, min of meer schrale, bloemrijke hooilanden, zoals de dotterbloemhooilanden en blauwgraslanden die in de Wieden-Weerribben aanwezig zijn. De waardplant is in deze streek moerasviooltje. De volwassen vlinders vliegen in twee generaties, namelijk voorjaar en zomer. De soort overwintert als rups in de strooisellaag van de graslanden. Moerasviooltje groeit o.a. op waterkanten waardoor het voorkomen van de zilveren maan op voorhand niet kan worden uitgesloten.

Conclusie: in de omgeving van de vaarwegen komen de volgende beschermde dagvlindersoorten voor: grote vuurvinder, grote weerschijnvlinder en zilveren maan. De werktracés maken mogelijk deel uit van het leefgebied van deze soorten.

4.6.3 Waterroofkevers

Gestreepte waterroofkever (V02-V04, V07, V08)

De waterroofkever komt voor in grote, permanent stilstaande wateren. Deze wateren zijn onvervuild, voedselarm tot matig voedselrijk en hebben een diepte van meer dan 50 cm met een goede waterkwaliteit. De wateren moeten warme, zonnige plekken en een dichte vegetatie aan de randen

bevatten. Belangrijk lijkt de aanwezigheid van plekjes met wat meer emergente vegetatie, mogelijk als schuilplaats tegen (vis)predatoren, zoals inhammen, overhoeken en kopeinden van sloten en vaarten. In laagveengebieden wordt de soort vooral aangetroffen in watergangen met een steile of ondergraven oever die grenzen aan rietvelden, zeggenkraggen, trilveen en veenmos-, moerasvaren- en dopheiderietlanden (Natura 2000, 2008). Nabij de vaarwegen kan trilveen aanwezig zijn. Hierdoor is het voorkomen van de gestreepte waterroofkever niet op voorhand worden uitgesloten.

Conclusie: in het plangebied komt mogelijk de gestreepte waterroofkever voor.

4.6.4 Weekdieren

Platte schijfhoren (V01, V02, V08)

De platte schijfhoren is een slakkensoort die vooral wordt gevonden in watergangen met een rijke onderwatervegetatie en draadalg. De slakken overwinteren in of op de waterbodem. Tijdens het veldbezoek kon de geschiktheid van de vaarwegen ter hoogte van de te vervangen/plaatsen beschoeiing goed worden ingeschat. Er is in de vaarwegen geen of nauwelijks submerse watervegetatie aanwezig (waterlelies, fonteinkruiden, grote hoeveelheden draadwieren, waterpest etc.), dus vormen deze wateren geen leefgebied voor de platte schijfhoren. De wateren worden in het voorjaar en zomer veel gebruikt door de recreatievaart; aan de kades liggen dan vele boten afgemeerd. De gracht is langs de kades 1 tot 1,6 meter diep. Waarschijnlijk wordt er, voor zover nodig, ook geschoond. De watervegetatie krijgt aldus niet de kans om zich sterk te ontwikkelen, waar dit elders in de Weerribben wel kan. Het voorkomen van de platte schijfhoren in het werkgebied kan dus worden uitgesloten.

Wel is de kans groot dat de platte schijfhoren voorkomt in de zijsloten die aantakken op de vaarwegen. De vaaractiviteit is hier veel minder of afwezig, waardoor watervegetatie zich wel kan ontwikkelen en daarmee geschikt leefgebied voor deze soort vormt.

Conclusie: in de vaarwegen ter hoogte van de werktracés komen geen beschermde weekdieren voor. Wel kan de platte schijfhoren in de zijsloten voorkomen.

4.7 Samenvatting voorkomen

In de onderstaande tabel staat aangegeven welke soorten mogelijk kunnen voorkomen in de werkgebieden of in de omgeving daarvan. Ten aanzien van de oranje gemerkte soorten moeten eventuele effecten van de voorgenomen werkzaamheden worden getoetst. Dit geldt niet voor de in de directe omgeving liggende habitattypen, omdat daarbij op voorhand ruimtebeslag en verstoring effecten niet aan de orde zijn. Ook ongewervelden als de platte schijfhoren zijn niet gevoelig voor verstoring op enkele meters of meer afstand, dus deze soort wordt ook niet getoetst. Vogels zijn juist relatief verstoringsgevoelig en dus worden in de wijde omgeving voorkomende soorten wel vermeld.

In hoofdstuk 5 worden de mogelijke effecten van de voorgenomen activiteiten beschreven op de soorten die (mogelijk) voorkomen binnen de ruime omgeving van het project.

Tabel 4-2: Mogelijk voorkomende beschermde soorten van de Wnb in of direct rondom het plangebied, op basis van beschikbare verspreidingsinformatie en veldbezoek 2017. Oranje gemerkte soorten worden meegenomen in de effectbeoordeling.

Soortgroep	Mogelijk aanwezig?	Mogelijk voorkomende soorten	werkgebieden van belang?
vaatplanten	ja	Groenknolorchis	<u>Oevers</u> : groeiplaats
grondgebonden zoogdieren	ja	Kleine marterachtigen,	nee
	ja	Bever, steenmarter, Boomarter, otter, waterspitsmuis	<u>Oevers</u> : ruige rietoevers en vegetatie voor verblijfplaatsen
vleermuizen	ja	meervleermuis, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en watervleermuis (alleen foeragerend en langsvliegend/migrerend)	<u>Vaarwegen</u> : vliegroute en foerageergebied meervleermuis, watervleermuis, gewone dwergvleermuis, laatvlieger <u>Bomen met holten</u> : Verblijfplaatsen
vogels	ja	algemene watervogels: wilde eend, meerkoet, fuut, rietzanger, karekiet	<u>Vaarwegen en oevers</u> : broedlocaties
		soorten van moeras en bos: o.a. rietzanger, rietgors, snor, grote bonte specht, zwartkop, wielewaal	nee; wel gevoelig voor geluidverstoring
		jaarrond beschermde nesten: huismus, kerkuil, buizerd, havik	Mogelijk; gevoelig voor geluidverstoring
vissen	ja	kwabaal	<u>Vaarwegen</u> : beperkt belang
amfibieën	ja	heikikker	<u>Oevers</u> : foerageergebied
reptielen	ja	ringslang	<u>Oevers</u> : foerageergebied
ongewervelden	ja	platte schijfhoren	nee
	ja	libellen: donkere waterjuffer, noordse winterjuffer, gevlekte glanslibel, gevlekte witsnuitlibel, sierlijke witsnuitlibel, Kempense heidelibel	<u>Oevers</u> : mogelijke locaties voor verblijfplaatsen
	ja	dagvlinders: grote vuurvinder, grote weerschijnvlinder, zilveren maan	<u>Oevers</u> : mogelijke locaties voor waardplanten
	ja	Gestreepte waterroofkever	<u>Oevers</u> : verblijfplaatsen en foerageergebied

In

Tabel 4-2 staat weergegeven welke soorten in ieder geval voorkomen en welke soorten mogelijk kunnen voorkomen in de werklocaties. In de hierna volgende paragraaf worden de mogelijke effecten van de voorgenomen activiteiten beschreven op de soorten die (mogelijk) voorkomen binnen de invloedssfeer van het project. De soorten en soortgroepen waarvan het voorkomen is uitgesloten worden niet verder behandeld in deze rapportage.

5 Effectbeoordeling op beschermde soorten van de Wnb

5.1 Vaatplanten

Groenknolorchis

Door de werkzaamheden voor de werksleuf gaan mogelijke standplaatsen voor de groenknolorchis verloren (trilveen). Hierbij kunnen groenknolorchissen worden vernield. Dit is in overtreding met de Wnb artikel 3.5 lid 5.

5.2 Grondgebonden zoogdieren

Boommarter / Steenmarter

Voor de werkzaamheden dienen mogelijk bomen verwijderd te worden. Indien er bomen verwijderd worden met holten kunnen vaste- rust en voortplantingsplaatsen van de boommarter worden vernield. Dit is een overtreding van de Wnb (artikel 3.10 lid 1b).

Otter

De werkzaamheden worden overdag uitgevoerd waardoor van verstoring van mogelijk aanwezige foeragerende otters geen sprake is (otters foerageren vooral in de schemering en 's nachts). Daarnaast zijn otters zijn zeer mobiel en kunnen eventueel uitwijken naar ander geschikt gebied tijdens de werkzaamheden. Het tijdelijk ontluchten van het gebied gedurende de werkzaamheden naar een rustigere plek wordt niet aangemerkt als opzettelijke verontrusting¹. De otter kan mogelijk wel rust- en voortplantingsplaatsen hebben in ruige oevers en achter beschoeiing (met ruige oevers erachter). De werkzaamheden aan de beschoeiing kunnen dus leiden tot een overtreding van de Wnb (artikel 3.5 lid 4). Jonge otters zijn minder mobiel en kunnen door de werkzaamheden in het ergste geval worden gedood. Dit is een overtreding van de Wnb (artikel 3.5 lid 1).

Waterspitsmuis

De werkzaamheden op de plaatsen zonder of vervallen oeverbeschoeiing met ruige rietoevers doen mogelijk afbreuk aan leefgebied van de waterspitsmuis. Vooral ter plaatse van V02, V09 en V80 zijn onbeschoeide rietoevers aanwezig die geschikt zijn voor de waterspitsmuis. Indien er werkzaamheden plaatsvinden ter plaatse van de rietoevers is, kunnen waterspitsmuizen worden gedood en vaste rust- en voortplantingsplaatsen worden vernietigd. Dit zijn verbodsovertredingen van de Wnb (artikel 3.10 lid 1a en 1b).

Conclusie: Voor de boommarter, steenmarter, otter en waterspitsmuis geldt dat overtredingen op de Wnb niet op voorhand zijn uit te sluiten. Er zijn maatregelen noodzakelijk om een overtreding op de Wnb te voorkomen.

5.3 Vleermuizen

Mogelijk vervult het plangebied een rol voor foeragerende en langsvliegende vleermuizen. De ingreep brengt echter geen achteruitgang van de kwaliteit van foerageergebied met zich mee, omdat er geen vegetatie van betekenis wordt verwijderd. Aangezien de werkzaamheden overdag plaatsvinden (van 07.00 tot 19.00 uur) kan er geen verstoring van vleermuizen optreden, daar vleermuizen met name in de schemering en avonden actief zijn. De voorgenomen werkzaamheden leiden daarmee niet tot verstoring van foeragerende of langsvliegende (migrerende) vleermuizen. Wel gaan er indien er bomen met holten

¹ Raad van State. 2009. ABRvS 13 mei 2009, ECLI:NL:RVS:2009:BI3701

en/of spleten worden gekapt mogelijke verblijfplaatsen verloren. Dit is in overtreding met de Wnb artikel 3.5 lid 4.

Conclusie: Voor vleermuizen geldt dat overtredingen op de Wnb niet op voorhand zijn uit te sluiten. Er zijn maatregelen noodzakelijk om overtreding op de Wnb te voorkomen.

5.4 Broedvogels

Indien er werkzaamheden plaatsvinden in het broedseizoen, is het mogelijk dat broedgevallen worden verstoord van vogelsoorten die in de (directe) omgeving broeden. Dit kan vooral tamelijk algemene watervogels en soorten van struwelen en tuinen betreffen, zoals meerkoet, wilde eend, merel en koolmees, maar ook soorten van rietlanden (rietzanger, rietgors etc.) of bossen (grote bonte specht, zwartkop). (Zie ook paragraaf 5.2.2 voor de broedvogelsoorten met een Natura 2000-instandhoudingsdoel.) Het is mogelijk, dat broedende vogels hun nesten verlaten, dat eieren onbebroed blijven, jongen verhongeren of gepredeerd worden, wanneer tijdens het broedseizoen gewerkt wordt. Het broedseizoen loopt grofweg van maart t/m augustus, maar ook daarbuiten kunnen (mede afhankelijk van de weersomstandigheden) in principe vogels broeden.

Van een aantal van de mogelijk voorkomende soorten is het mogelijk dat verstoring van de nesten leidt tot een aantasting van de populatie. Voorbeelden zijn het paapje, grote karekiet, snor en porseleinhoen. Bij de algemenere soorten als meerkoet, wilde eend, merel en koolmees is een verstoring geen wezenlijke aantasting van de populatie.

Conclusie: Voor broedvogels geldt dat overtredingen op de Wnb niet op voorhand zijn uit te sluiten. Er zijn maatregelen noodzakelijk om overtreding op de Wnb te voorkomen.

5.5 Vissen

Mogelijk ondervinden vissen, waaronder de mogelijk aanwezige kwabaal, enige hinder van het trillen en drukken van de beschoeiing. Er is echter voldoende alternatief leefgebied aanwezig in de omgeving waar de vissen naar kunnen uitwijken. Als gevolg van verstoring door geluid is een klein deel van het leefgebied tijdelijk ongeschikt voor vissen. Om te voorkomen dat de trillingen leiden tot schade aan vissen, wordt de soft-start-methode voorgeschreven. Deze methode betekent het langzaam opstarten van de trillingswerkzaamheden, er wordt gestart met een relatief laag toerental. Dit heeft een relatief lage verstoringsgraad tot gevolg. Dit leidt tot een lichte verstoring waarna de vissen (zonder schade) het plangebied zullen verlaten. Na afronding van de werkzaamheden is er geen sprake meer van geluid waardoor er geen permanente effecten optreden.

Conclusie: Voor vissen geldt dat overtredingen op de Wnb niet op voorhand zijn uit te sluiten. Er zijn maatregelen noodzakelijk om overtreding op de Wnb te voorkomen.

5.6 Reptielen en amfibieën

Ringslang

De werkzaamheden doen geen afbreuk aan het functionele leefgebied van de ringslang. De ringslang is mobiel en in staat uit te wijken naar alternatief leefgebied in de omgeving tijdens de werkzaamheden. Na de werkzaamheden is het plangebied weer geschikt als zon- en foerageerplaats. Hierdoor zijn overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wnb op voorhand uitgesloten.

Heikikker

De werkzaamheden doen geen afbreuk aan het functioneel leefgebied van de heikikker. Ter plaatse van de werkzaamheden zijn geen verblijfplaatsen aanwezig. De heikikker is mobiel en in staat tijdens de werkzaamheden het plangebied te ontvluchten. Hierdoor zijn overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wnb op voorhand uit te sluiten.

Conclusie: Voor reptielen en amfibieën geldt dat overtredingen op de Wnb op voorhand zijn uit te sluiten.

5.7 Ongewervelden

5.7.1 Libellen

Mogelijk hebben de werkzaamheden invloed op verblijfplaatsen van de donkere waterjuffer, noordse winterjuffer, gevlekte glanslibel, gevlekte witsnuitlibel, Kempense heidelibel, groene glazenmaker en rivierrombout. Het graven van de werksleuf en bij het mogelijk kappen van bomen en het verwijderen van vegetatie kunnen verblijfplaatsen worden verwijderd. Gezien in de omgeving alternatieve verblijfplaatsen aanwezig zijn en er geen vaste verblijfplaatsen worden verwijderd kunnen overtredingen op de Wnb op voorhand worden uitgesloten.

Conclusie: Voor libellen geldt dat overtredingen op de Wnb op voorhand zijn uit te sluiten.

5.7.2 Gestreepte waterroofkever

De werkzaamheden voor de werksleuf doen mogelijk afbreuk aan het leefgebied van de gestreepte waterroofkever. Indien er ter plaatse van trilvenen gewerkt wordt kunnen mogelijk verblijfplaatsen worden vernield en de gestreepte waterroofkever worden verstoord. Ook kunnen incidenteel individuen worden gedood. Dit is een overtreding op de Wnb artikel 3.5 lid 1, 2 en 3.

Conclusie: Voor de gestreepte waterroofkever geldt dat overtredingen op de Wnb niet op voorhand zijn uit te sluiten. Er zijn maatregelen noodzakelijk om overtreding op de Wnb te voorkomen.

5.7.3 Dagvlinders

Mogelijk hebben de werkzaamheden invloed op waardplanten van de grote vuurvlinder, grote vos, grote weerschijnvlinder en zilveren maan. Het graven van de werksleuf en bij het mogelijk kappen van bomen kunnen waardplanten (waterzuring, iep, (bos)wilg, moerasviooltje) worden verwijderd. Dit is een overtreding op de Wnb 3.10 lid 1b.

Conclusie: Voor dagvlinders geldt dat overtredingen op de Wnb niet op voorhand zijn uit te sluiten. Er zijn maatregelen noodzakelijk om overtreding op de Wnb te voorkomen.

6 Mitigerende maatregelen

6.1 Algemene maatregelen

Het beperken van verstoring vanuit het werkgebied kan als volgt worden bewerkstelligd:

- gebruik van materieel met zo laag mogelijke geluidproductie
- werkzaamheden in een zo kort mogelijk tijdvenster uitvoeren
- zoveel mogelijk in één richting werken; indien met meerdere boten tegelijk wordt gewerkt, dan deze zoveel mogelijk geclusterd en niet naar elkaar toe laten werken

6.2 Vaatplanten

Groenknolorchis

De werkzaamheden aan de oevers vinden mogelijk plaats op groeiplaatsen van de groenknolorchis. Voorafgaand aan de werkzaamheden dienen de oevers ter plaatse van trilvenen dienen de oevers te worden gecontroleerd op het voorkomen van de groenknolorchis. Indien deze wordt aangetroffen dient deze ruim te worden uitgegraven en te worden herplant op geschikte locatie waar niet (meer) gewerkt wordt.

6.3 Grondgebonden zoogdieren

Boommarter / Steenmarter

De bomen die mogelijk gekapt dienen te worden dienen te worden gecontroleerd op boomholten/spleten. Indien deze aanwezig zijn dient deze te worden onderzocht op de mogelijkheid voor verblijfplaatsen van boommarter en steenmarter.

Otter

De aanwezigheid van otters (met jongen) achter de (oude) beschoeiing en ruige oevers is niet geheel uit te sluiten. Om negatieve effecten te voorkomen dient voorafgaand aan de werkzaamheden de beschoeiing door een otterdeskundige gecontroleerd te worden op eventueel aanwezige otters met jongen. Bij afwezigheid van otters kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd aan de beschoeiing. Bij het aantreffen van otters met jongen moeten de werkzaamheden tot nadere orde worden uitgesteld (in overleg met de otterdeskundige).

Waterspitsmuis

Indien er gewerkt gaat worden in ruige oevers zijn verbodsbepalingen uit de Wnb niet op voorhand uit te sluiten. De oevers binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden voorafgaand de start van de werkzaamheden ongeschikt maken en te houden middels het kort maaien en houden van de oevervegetatie met een maaibalk afgesteld op 10 cm.

Indien dit niet mogelijk is, is een aanvullend onderzoek nodig om aan te tonen of uit te sluiten of leefgebied van de waterspitsmuis binnen het plangebied aanwezig is (en om aan te tonen/uit te sluiten of er sprake is van een verbodsovertreding uit de Wet natuurbescherming).

6.4 Vleermuizen

De bomen die mogelijk gekapt dienen te worden dienen te worden gecontroleerd op boomholten/spleten. Indien deze aanwezig zijn dient deze te worden onderzocht op de mogelijkheid voor verblijfplaatsen van vleermuizen.

6.5 Broedvogels

Er dient rekening te worden gehouden met het optreden van schadelijke effecten op broedvogels. De kans is groot dat er in de periode maart t/m augustus broedgevallen aanwezig zijn in de omgeving; het is nodig een ecooloog ruim voorafgaand aan de start van de werkzaamheden te laten beoordelen of er broedgevallen aanwezig zijn binnen verstoringsafstand. In algemene zin kan verstoring van broedgevallen worden voorkomen door:

- buiten het broedseizoen te werken, of
- te zorgen dat buiten de verstoringsafstand van de betreffende soorten gewerkt wordt, of
- voorafgaand aan het broedseizoen de broedbiotoop voor vogels ongeschikt te maken en (gedurende het broedseizoen) te houden; dit betekent het rooien van de bomen en overige beplanting buiten het broedseizoen en waar nodig geregeld maaien.

De eerste optie, het werken buiten het vogelbroedseizoen, biedt de grootste zekerheid op het voorkomen van verstoring. Veiligheidshalve dient de periode maart t/m augustus als broedperiode te worden aangehouden. Een ter zake kundige ecooloog dient te bepalen of er broedgevallen binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden zijn. Indien er broedgevallen aanwezig zijn binnen verstoringsafstand, dan moet worden gewacht met versturende werkzaamheden tot de jongen vliegvlug zijn. Het ongeschikt maken van broedbiotoop binnen de begrenzing van Natura 2000-gebied de Weerribben en De Wieden is geen optie. Het verwijderen van bomen en struiken (die vormen geen broedbiotoop voor de soorten met een doelstelling) in het kader van de werkzaamheden moet buiten het broedseizoen gebeuren.

Ontheffing in het kader van het soortenbeschermingsdeel van de Wnb, of vergunning in het kader van het gebiedenbeschermingsdeel van de Wnb, voor verstoring van broedgevallen c.q. broedbiotoop wordt in principe niet verleend. In alle gevallen moet verstoring van broedgevallen dus worden voorkomen.

Mocht het nodig zijn om binnen het vogelbroedseizoen te werken binnen de invloedssfeer van Natura 2000-gebieden, dan is een vergunning in het kader van het gebiedenbeschermingsdeel van de Wnb hoogst waarschijnlijk nodig om de mitigatie te borgen. In dat geval raden wij aan om af te stemmen met bevoegd gezag (Provincie Overijssel).

6.6 Vissen

Voorafgaand aan de werkzaamheden moet een ecooloog inventariseren welke delen van het werkgebied geschikt paaigebied vormen voor bittervoorn of kleine modderkruiper. In deze geschikte paaigebieden mag niet worden gewerkt in de voortplantingsperiode (maart t/m augustus).

Het doden en verwonden van vissen dient zoveel mogelijk te worden voorkomen. Het toepassen van een zogenaamde slow start, het gedurende 10 minuten opvoeren van de intensiteit bij het intrillen van de palen, biedt hierbij een oplossing. De vissen hebben hierdoor voldoende gelegenheid om weg te zwemmen tot buiten verstoringsafstand.

De methode en uitvoering van de mitigatie dient onder begeleiding van een ter zake kundige ecooloog gedaan te worden. Omdat de watergang als zodanig blijft bestaan, is er voldoende gebied voor de vissen aanwezig om naar toe te vluchten tijdens de werkzaamheden.

6.7 Ongewervelden

6.7.1 Gestreepte waterroofkever

De aanwezigheid van de gestreepte waterroofkever in de trilvenen nabij de vaarwegen is niet uit te sluiten. Zijn verbodsbepalingen uit de Wnb niet op voorhand uit te sluiten. Er is dan een aanvullend onderzoek nodig om aan te tonen of uit te sluiten of leefgebied van de gestreepte waterroofkever binnen het plangebied aanwezig is (en om aan te tonen/uit te sluiten of er sprake is van een verbodsovertreding uit de Wet natuurbescherming).

6.7.2 Dagvlinders

De aanwezigheid van waardplanten van de aanwezige beschermde dagvlinders nabij de vaarwegen is niet op voorhand uit te sluiten. De oevers waar een werksleuf gegraven dient te worden, moeten derhalve worden gecontroleerd op het voorkomen van waardplanten door een deskundig ecooloog. Indien deze niet aanwezig zijn, zijn er geen aanvullende maatregelen noodzakelijk. Indien deze wel aanwezig zijn dient er te worden gecontroleerd of deze in gebruik is als waardplant. Indien dit niet het geval is kan de waardplant worden verwijderd of indien mogelijk te worden uitgegraven en overgezet naar een geschikte vaarweg waar niet (meer) gewerkt wordt.

6.8 Ecologisch werkprotocol

Voorgenoemde maatregelen en toepassen van preventieve dan wel mitigerende maatregelen dienen door een ecologisch deskundige te worden bewaakt. Hiertoe dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld. Dit ecologisch werkprotocol dient tijdens de werkzaamheden op locatie aanwezig te zijn.

7 Conclusie

Verstoring van broedgevallen van vogels is mogelijk indien binnen het broedseizoen wordt gewerkt. Dit betreft ook soorten waarbij verstoring een significante invloed op de populatie zou kunnen hebben, en daarmee is er kans op overtreding van de Wnb. Verstoring moet worden voorkomen; ontheffing wordt in principe niet verleend.

Daarnaast zijn overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wnb met betrekking op de boomarter, otter, vleermuis en waterspitsmuis niet op voorhand uit te sluiten. Wanneer de werklocaties bekend zijn en deze in of nabij ruige oevers of bomen met holten/spleten vallen is er mogelijk een nader onderzoek noodzakelijk om aan te tonen of uit te sluiten of leefgebied of vaste verblijfplaatsen van de steenarter, boomarter, otter, vleermuis en waterspitsmuis binnen het plangebied aanwezig zijn. Indien leefgebied voor de waterspitsmuis aanwezig is, dan is er mogelijk een ontheffing noodzakelijk.

Voor dagvlinders geldt dat voorafgaand aan het graven van de werksleuf gecontroleerd moet worden op het voorkomen van waardplanten. Tevens dienen de eventueel te kappen bomen gecontroleerd te worden of deze als waardplant dienen voor dagvlinders. Indien deze voorkomen zijn mogelijk aanvullende maatregelen noodzakelijk.

Voor de groenknolorchis geldt dat voorafgaand aan het graven van de werksleuf gecontroleerd moet worden op het voorkomen van groenknolorchis. Indien deze voorkomen zijn mogelijk aanvullende maatregelen noodzakelijk.

Ten aanzien van de overige beschermde soorten van de Wnb is geen overtreding te verwachten; aanvullende maatregelen is daarom niet nodig voor de overige soorten.

In Tabel 7-1 is een indicatie gegeven van de meest geschikte periode waarin gewerkt kan worden. Dit is afhankelijk van de werklocaties en mogelijke mitigerende maatregelen. Hiertoe dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld. Dit ecologisch werkprotocol dient tijdens de werkzaamheden op locatie aanwezig te zijn.

Tabel 7-1: Algemeen overzicht soortgroepen met kwetsbare perioden (rood), mogelijk kwetsbare (oranje) en minst kwetsbare (groen) perioden. Let wel: de exacte werkbare perioden zijn afhankelijk van het soort ingreep en weersomstandigheden, altijd te beoordelen door de ecooloog.

Periode / Soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Zoogdieren												
Broedvogels												
Dagvlinders												
Vaatplanten												

Tabel 7-2: overzicht soorten en mogelijke vervolgstappen.

Soort	Biotoop/locaties	Vervolgstep bij aantasting	Mitigatie	Mogelijk ontheffing noodzakelijk	Relevante vaarwegen
Groenknolorchis	Trilvenen	Check door ecooloog op aanwezigheid.	Overplaatsen van groenknolorchis naar locatie waar niet (meer) gewerkt wordt	Ja	V01-V03-V05
Boommarter, steenmarter	Grote holtes in bomen	Check door ecooloog op geschiktheid/aanwezigheid verblijfplaats.	Plaatsen marterkasten en werken buiten voortplantingsperiode	Ja	Mogelijk alle (onduidelijk of bomen gekapt worden)
Waterspitsmuis	Ruigbegroeide oeverzones met natuurlijke overgang naar water	Van te voren kortmaaien en korthouden. Werken buiten kwetsbare voortplantingsperiode.	Aanvullend waterspitsmuisonderzoek (eDNA of inloopvallen).	Ja	Mogelijk alle (onduidelijk of in ruige oeverzones wordt gewerkt)
Vleermuizen	Holtes in bomen	Check door ecooloog op geschiktheid/aanwezigheid verblijfplaats.	Nader onderzoek gebruik vleermuizen	Ja	Mogelijk alle (onduidelijk of bomen gekapt worden)
Broedvogels	Oeverzones	Check door ecooloog op geschiktheid/aanwezigheid nestplaats.	Werken buiten het broedseizoen (maart t/m augustus)	Ja	Alle vaarwegen
Dagvlinders	Oevers met waterzuring, moerasviooltje, iep en boswilg	Laat werktrajecten door ecooloog checken op voorkomen waardplanten	Werken buiten kwetsbare periode / overzetten waardplant	Ja	Alle vaarwegen (afhankelijk van de soort)
Gestreepte waterroofkever	Trilvenen	Check door ecooloog op geschiktheid	Werken buiten kwetsbare periode	Ja	V02-V04, V07, V08

8 Bronnen

Anemoon (2022), informatie over verschillende soorten weekdieren, via: <https://anemoon.org> .

FLORON (2022), informatie over planten, via FLORON Verspreidingsatlas, <https://www.verspreidingsatlas.nl>.

Provincie Overijssel, ruimtelijke verordening via: <https://overijssel.tercera-ro.nl/MapView/Default.aspx?id=NLIMRO9923Verordening2017-GV08>

Ministerie van Landbouw, Natuur en voedselkwaliteit (2022a), informatie over de ligging en begrenzing van verschillende Natura 2000-gebieden via: <https://www.natura2000.nl/>

Ministerie van Landbouw, Natuur en voedselkwaliteit (2022b), informatie mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden via: <https://www.synbiosys.alterra.nl/bij12/effectenindicatorappl.aspx?subj=effectenmatrix&tab=1>

Ministerie van Landbouw, Natuur en voedselkwaliteit (2022c), Wet van 10 maart 2021 tot wijziging van de Wet natuurbescherming en de Omgevingswet (stikstofreductie en natuurverbetering, via, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2021-140.html>

Nationale Databank Flora en Fauna, via: <https://www.ndff-ecogrid.nl/uitvoerportaal>.

Natura 2000, 2008. Profielsoorten, via: <https://www.natura2000.nl/profielen>

Omgevingsweb (2022), Wet en Besluit stikstofreductie en natuurverbetering: een verlichting voor de bouwsector. <https://www.omgevingsweb.nl/nieuws/wet-en-besluit-stikstofreductie-en-natuurverbetering-een-verlichting-voor-de-bouwsector/>.

RAVON (2022), algemene informatie over amfibieën en reptielen en verspreidingsgegevens via: <https://www.ravon.nl/Soorten/Soortinformatie>.

Verspreidingsatlas (2022), via: <https://www.verspreidingsatlas.nl/>.

Vlinderstichting (2022), algemene informatie via: <https://www.vlinderstichting.nl>

Vogelbescherming (2022), informatie over verschillende soorten vogels, via: <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels>.

Zoogdiervereniging (2022), informatie over de verspreiding en ecologie van zoogdiersoorten, via: <https://www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten>.

A1 Wettelijk kader

Natuurwaarden zijn op verschillende manieren beschermd, via het wettelijk spoor en via de ruimtelijke ordening. Internationale richtlijnen, zoals de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn, hebben een vertaling gekregen naar Nederlandse wetten. De Wet natuurbescherming is per 1 januari 2017 in werking getreden en voegt drie 'oude' natuurwetten samen: de Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Het uitgangspunt van de Wet natuurbescherming is de bescherming en ontwikkeling van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit.

De Wet natuurbescherming kent naast de algemene zorgplicht (artikel 1.11) nog drie hoofdstukken die van belang zijn voor ruimtelijke ingrepen. Dit betreft hoofdstuk 2 (Natura 2000-gebieden), hoofdstuk 3 (Soorten) en hoofdstuk 4 (Houtopstanden). Van deze hoofdstukken worden hoofdstuk 2 (Natura 2000) en hoofdstuk 3 (Soorten) nader toegelicht. Het kappen van houtopstanden maakt geen onderdeel uit van de beoordeling.

Naast de Wet natuurbescherming worden natuurgebieden in Nederland ook planologisch beschermd via het Natuur Netwerk Nederland (voorheen de Ecologische Hoofdstructuur). Het Natuur Netwerk Nederland (hierna: NNN) wordt behandeld in de laatste paragraaf.

Soortbescherming

De Wnb kent drie algemene beschermingsregimes waarin de voorschriften van de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en twee verdragen (Bern en Bonn) zijn geïmplementeerd en waarin aanvullende voorschriften zijn gesteld voor de dier- en plantensoorten die niet onder die specifieke voorschriften vallen, maar wel bescherming nodig hebben. Het gaat om de volgende beschermingsregimes (verwezen wordt naar de paragrafen van de wet):

- Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (paragraaf 3.1)
Dit zijn alle van nature in Nederland in het wild levende vogels (zoals bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn).
- Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (paragraaf 3.2)
Dit zijn soorten die genoemd zijn in Bijlage IV bij de Habitatrichtlijn, Bijlage I of II bij het Verdrag van Bern en Bijlage II bij het Verdrag van Bonn.
- Beschermingsregime andere soorten (paragraaf 3.3).
Dit zijn soorten die genoemd zijn in Bijlage A en B van de Wnb. Het gaat hier om de bescherming van zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten voorkomend in Nederland.

Verbodsbepalingen

Elk van deze beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden (

). De verbodsbepalingen in de paragrafen 3.1 en 3.2 zijn een-op-een overgenomen uit de genoemde richtlijnen en verdragen en zijn uitsluitend van toepassing op de in deze richtlijnen en verdragen genoemde soorten. De bepalingen in paragraaf 3.3 zien op de 'nationale' andere soorten die zijn genoemd in de bijlagen A en B bij de Wnb. Hiervoor geldt een kleiner aantal verbodsbepalingen.

Aspect	Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2	Beschermingsregime andere soorten § 3.3
vangen en doden van dieren	Art. 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art. 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.	Art. 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen.
aantasting nest- en verblijfplaatsen van dieren	Art. 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.	Art. 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art. 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
eieren	Art. 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben.	Art. 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.	Niet van toepassing
verstoren van dieren	Art. 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.	Art. 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren.	Niet van toepassing
planten	Niet van toepassing	Art. 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.	Art. 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Bij de toetsing aan het soortbeschermingsdeel van de Wnb wordt bepaald of er beschermde dier- en plantensoorten kunnen voorkomen in het plangebied en of de functionaliteit van het leefgebied van deze soorten aangetast wordt als gevolg van de ingreep waardoor de gunstige staat van instandhouding in gevaar komt.

Ontheffings- en vrijstellingsmogelijkheden

In beginsel moet met mitigerende maatregelen worden gezorgd dat de functionaliteit van het leefgebied niet wordt aangetast. Lukt dat niet en worden dus verbodsbepalingen overtreden, dan is een ontheffing nodig. Het beschermingsregime van de soort bepaalt de mogelijkheid tot het verkrijgen van een ontheffing.

Artikelen 3.3, 3.8 en 3.11 bevatten de ontheffings- en vrijstellingsmogelijkheden van de genoemde verboden. Voor soorten van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen vrijstelling worden verleend op basis van de in deze richtlijnen genoemde belangen (bijvoorbeeld openbare veiligheid of dwingende reden

van groot openbaar belang). Onder de Wnb geldt voor deze soorten een ontheffingsplicht, behalve als het bevoegd gezag door middel van een zogenoemde vrijstelling anders besluit².

Voor de 'andere soorten' van artikel 3.10 kunnen provincies en het ministerie van EZ een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht vaststellen middels een verordening. In specifieke gevallen geldt een vrijstelling van ontheffingsplicht als ruimtelijke ontwikkelingen uitgevoerd worden volgens een goedgekeurde gedragscode.

De provincies zijn het bevoegde gezag voor het al dan niet verlenen van vergunningen en ontheffingen in het kader van de Wnb. Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, is het rijk in de vorm van de minister van EZ bevoegd gezag³. Het bevoegd gezag voor dit project is de provincie Overijssel.

Mitigerende maatregelen

Indien door mitigerende maatregelen de negatieve effecten volledig kunnen worden opgeheven en overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen kan worden, is het aanvragen van een ontheffing niet nodig. Het gaat erom dat de functionaliteit van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de aanwezige beschermde soort wordt behouden. De mitigerende maatregelen moeten als randvoorwaarde meegegeven worden aan de aannemer. Indien dit niet wenselijk of mogelijk is, moet voor het overtreden van de verbodsbepalingen een ontheffing worden aangevraagd.

Zorgplicht soortenbescherming

Voor alle planten en dieren (dus ook voor soorten, die niet zijn opgenomen in de Wnb) geldt de algemene zorgplicht conform Wnb art. 1.11. Deze plicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild levende planten en dieren en hun leefomgeving. Veelal komt de zorgplicht erop neer dat tijdens werkzaamheden negatieve effecten op planten en dieren zoveel mogelijk dienen te worden voorkomen en dat bij de inrichting aandacht moet worden besteed aan de realisatie van geschikt habitat voor plant en dier.

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen effecten mogen optreden, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat de verstoring en eventueel lijden zo beperkt mogelijk is.

Natura 2000

Hoofdstuk 2 van de Wnb richt zich op de bescherming van de gebieden die zijn aangewezen op basis van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Met deze Europese richtlijnen worden habitats en soorten van Europees belang beschermd. Deze gebieden staan bekend als Natura 2000-gebieden. Naast beschermde Natura 2000-gebieden was er vroeger ook sprake van Beschermde Natuurmonumenten. Deze zijn niet meer als zodanig beschermd en zijn, indien zij niet zijn opgenomen in een Natura 2000-gebied, al dan niet onder het NNN geschaard en als zodanig planologisch beschermd.

Om schade aan de natuurwaarden waarvoor Natura 2000-gebieden zijn aangewezen (of momenteel nog zijn aangemeld), te voorkomen, bepaalt de Wnb dat projecten en andere handelingen die de kwaliteit van

² Met uitzondering van een aantal in art 1.3 van de Wnb genoemde projecten (van nationaal belang)

³ Besluit Wet natuurbescherming 11 oktober 2016

habitats kunnen verslechteren of die een verstorend effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden niet mogen plaatsvinden zonder vergunning (conform artikelen 2.7, 2.8 en 2.9 van de Wnb). In Aanwijzingsbesluiten is door het Ministerie van Economische Zaken de bescherming van de Natura 2000-gebieden juridisch vastgelegd. Centraal in de Aanwijzingsbesluiten staan de instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van leefgebieden, natuurlijke habitats en populaties van in het wild levende plant- en diersoorten, waarvoor het betreffende gebied is aangewezen.

De instandhoudingsdoelstellingen ofwel Natura 2000-doelen, geven een concretisering van de hoofddoelstelling van het Natura 2000-netwerk voor Nederland. Instandhoudingsdoelstellingen zijn gericht op het in gunstige staat van instandhouding brengen of houden van habitattypen en soorten. In de Natura 2000-beheerplannen wordt aangegeven hoe de beheerders deze doelen willen realiseren.

Het aanwijzingsbesluit definieert naast de instandhoudingsdoelstellingen de precieze omvang en begrenzing van het aangewezen gebied. Provincies en Rijksoverheid zijn verantwoordelijk voor de realisatie van maatregelen om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. Aanwijzingsbesluiten hebben een onbepaalde looptijd en worden vastgesteld door de Minister van Economische Zaken.

Niet alleen activiteiten binnen de grenzen van een Natura 2000-gebied kunnen invloed hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de waarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt 'externe werking' genoemd. Externe werking treedt op wanneer er, ongeacht de locatie, een effectgebied ontstaat als gevolg van het optreden van ruimtelijke overlap tussen een invloedgebied van een instandhoudingsdoelstelling en een invloedgebied van een activiteit die plaatsvindt buiten een Natura 2000-gebied en waarvoor de instandhoudingsdoelstelling gevoelig is. Voor de vergunningverlening betekent dat ook voor activiteiten buiten het gebied getoetst dienen te worden in het kader van de Wnb.